

EKO KALENDARZ

20 LISTOPADA

Międzynarodowy Dzień
Praw Dziecka

WWW.EKOKALENDARZ.PL

WSTĘP

Pakiet edukacyjny stworzony z okazji Międzynarodowego Dnia Praw Dziecka ma na celu przybliżyć prawa człowieka i prawa dziecka. Chcielibyśmy, żeby każde dziecko (i każdy dorosły) z pełnym przekonaniem mogło powiedzieć:

- **wiem, że wszyscy ludzie są równi,**
- **wiem, że każdy dąży do szczęścia na swój sposób,**
- **wiem, że wszyscy, ludzie mają prawa – prawa człowieka,**
- **wiem, że każdy człowiek, bez wyjątku, ma te same prawa,**
- **wiem, że prawa człowieka są prawami wszystkich ludzi, również dzieci,**
- **wiem, że dzieci jako osoby wymagające większej ochrony oprócz praw człowieka mają dodatkowe prawa – prawa dziecka,**
- **wiem, że ja mam prawa,**
- **wiem, jakie mam prawa,**
- **wiem, że prawa nie zależą od wypełnienia obowiązków,**
- **wiem, jak egzekwować prawa i kogo prosić o pomoc,**
- **prawa człowieka są dla mnie ważne, więc szanuję również prawa innych osób.**

Mamy nadzieję, że skorzystanie z pakietu w tym pomoże.

Prawa człowieka i prawa dziecka – najbardziej podstawowe i przynależne każdemu z racy urodzenia prawa – wciąż są na świecie łamane. Zarówno w krajach biednych, jak i bogatych, w krajach Wschodu i na Zachodzie, na Południu i na Północy. Dlatego tak ważne jest, żeby od najmłodszych lat te prawa poznawać, mieć ich świadomość, umieć reagować, by chronić zarówno swoje prawa, jak i prawa koleżanek, kolegów, czy ludzi obcych, żyjących z dala od nas, których nigdy nie mieliśmy okazji spotkać. Edukacja o prawach człowieka i prawach dziecka uczy wrażliwości i zaangażowania.

Edukacja o prawach człowieka wśród najmłodszych dzieci wiąże się z pewną trudnością, związaną z tym, czym są prawa człowieka i prawa dziecka. Prawa człowieka regulują stosunki między jednostkami a państwem. Wyjaśnijmy to na przykładzie: gdy na ulicy zaatakują nas policjant na służbie, czyli przedstawiciel państwa, to państwo złamie nasze prawo człowieka, a jeśli atakującym będzie agresywny przypadkowy człowiek, nasze prawo człowieka nie zostanie złamane. Analogicznie, jeśli państwo bez uzasadnienia kontroluje naszą korespondencję – łamie prawa człowieka, jeśli twoje sms-y czyta mąż/zona, kolega czy koleżanka – to nie łamie praw człowieka. Jeśli przedstawiciel państwa

lub państwo poprzez swoje działania łamie prawa człowieka, to od państwa będziemy dochodzić odszkodowania czy zadośćuczynienia. Jeśli indywidualna osoba jest sprawcą łamania prawa – odpowiada karnie lub z pozwu cywilnego przed sądem. Dochodzenie praw gwarantuje państwo poprzez system prawny i sądowiczy, ale odpowiedzialność za popełnione czyny ponosi osoba, która się ich dopuściła*.

W wielu materiałach, książkach, bajkach, scenariuszach zajęć, filmach dla dzieci, również tych, które polecamy w pakiecie, przedstawione są sytuacje odnoszące się do relacji międzyludzkich, takich jak konflikty w rodzinie, złe traktowanie dziecka w sklepie, relacje dzieci w szkole czy na podwórku. Jest to nieporozumienie, gdyż jak już wyjaśniliśmy, prawa człowieka regulują stosunki między jednostkami a państwem, a nie stosunki międzyludzkie. Nie mamy w tych materiałach do czynienia stricte z prawami człowieka, ale mówią one prostym językiem o wartościach i postawach zgodnych z kulturą poszanowania

praw człowieka. Jest to ich niezwykła wartość, bo budując kulturę poszanowania praw człowieka już od najmłodszych lat, budujemy społeczeństwo, które nie będzie pozwalać na łamanie tych praw. Jednocześnie obywatele będą siebie i innych ludzi traktować z szacunkiem bez względu na różnice między nimi. Kształtowanie postaw takich jak równość, solidarność, braterstwo, pokój, tolerancja, wzajemne zrozumienie, sprawiedliwość to tworzenie uniwersalnych wartości, które stanowią fundament praw człowieka.

Ponieważ w internecie i w bibliotekach znaleźć można mnóstwo opracowań dotyczących praw człowieka i praw dziecka, zachęcamy wszystkich, którzy chcą prowadzić zajęcia na ten temat, by zajrzeli do kilku książek. Zachęcamy szczególnie do zapoznania się z kompendium wiedzy praw człowieka i praw dziecka w „Kompasiku” oraz artykułem Wiktora Osiatyńskiego pod tytułem „Wprowadzenie do pojęcia praw człowieka”. Linki do tych i innych publikacji znajdziecie na końcu pakietu.

*Kolejna kwestia dotyczy ochrony przez państwo praw i wolności jednostki przed naruszeniami przez inne osoby. W dyskusjach i wypowiedziach publicznych często pada argument, że zagrożeniem dla praw człowieka jest nie tyle państwo, co przede wszystkim inni ludzie – przestępcy, nieuczciwi przedsiębiorcy, pracodawcy. Wiąże się z tym postulat, by prawa człowieka, których głównym celem jest przecież ochrona praw i wolności, chroniły jednostkę również przed tymi zagrożeniami. Prawa człowieka miałyby więc mieć bezpośrednie zastosowanie w stosunkach między ludźmi, a nie tylko między jednostką a państwem. Problem ten, znany jako „horyzontalne działanie praw człowieka”, jest dyskusyjny.

Jest oczywiste, że wolności oraz prawa jednostek powinny podlegać ochronie przed wszelkimi naruszeniami, niezależnie od tego, kto się tych naruszeń dopuszcza. Nie wydaje się jednak, by koncepcja praw człowieka miała bezpośrednie zastosowanie do stosunków między ludźmi. Na straży praw i wolności jednostek zagrożonych przez inne osoby i instytucje inne niż państwo stoi bowiem prawo przedmiotowe. Prawo cywilne chroni roszczenia wynikające z umów, prawo karne broni wolności i integralności jednostki przed ich naruszeniem przez osoby fizyczne, prawo pracy chroni przed naruszeniem uprawnień pracowników itp. W każdym konkretnym przypadku ustawodawca decyduje, jakie prawa i wolności człowieka zamierza chronić (bądź wybierać w przypadku konfliktu między nimi) nie tylko przed państwem, lecz także że przed innymi ludźmi i stosownie do swojej decyzji formułuje ustawy.

Te konkretne przepisy prawa pozytywnego, a nie prawa człowieka, są podstawą roszczeń między ludźmi. Inaczej jest w wypadku roszczeń opartych na prawach człowieka. One są zawsze skierowane do państwa, a nie do fizycznego naruszcyciela. Jeżeli prawa człowieka gwarantują mi np. tajemnicę korespondencji, wówczas mogę oczekiwać od państwa ochrony tej tajemnicy nie tylko przed naruszeniem jej przez państwo i jego organy, lecz także przez osoby fizyczne. Siła tego roszczenia jest zależna od charakteru prawa do prywatności w danym porządku prawnym i moralnym.

Wiktor Osiatyński, *Wprowadzenie do praw człowieka*,

<http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/02/WiktorOsiatynskiWprowadzenieDoPojeciaPrawCzlowieka.pdf>

Mity i nieporozumienia na temat Konwencji o Prawach Dziecka

– materiał dla nauczycieli, edukatorów i rodziców

Oprac. na podstawie:

Myths and misconceptions about The Convention On The Rights Of The Child, UNICEF UK,

<https://www.unicef.org.uk/rights-respecting-schools/wp-content/uploads/sites/4/2018/10/Myths-and-Misconceptions.pdf>

Konwencja o prawach dziecka, dokument prawa międzynarodowego może wydawać się skomplikowany i trudny do interpretacji. Może to prowadzić do nieporozumień i błędnych przekonań na temat znaczenia poszczególnych praw i zastosowania konwencji w praktyce. Szczególnie łatwo o nieporozumienia i uproszczenia podczas przystosowywania treści Konwencji do najmłodszych odbiorców, czyli dzieci. Stąd liczne mity i błędne przekonania na temat praw dziecka, z którymi spotkać się można w wielu artykułach, materiałach edukacyjnych, plakatach czy książkach dla dzieci. Poniżej odniesiemy się do najpopularniejszych z nich, gdyż chcemy popularyzować Konwencję, ale bez nadmiernego, wprowadzającego w błąd upraszczania. Naszym celem jest pogłębienie zrozumienia Konwencji wśród nauczycieli, edukatorów i rodziców przez wyjaśnienie powszechnych nieporozumień.

Dzieci mają prawo być kochane i dzieci mają prawo do szczęścia

Bycie kochanym i szczęśliwym jest czymś, co każdemu dziecku powinno należeć się od życia bezwarunkowo, jednak prawa takie nie zostały zapisane w Konwencji. Konwencja jest dokumentem prawa, w którym państwa zobowiązują się do przestrzegania i wypełniania praw. Odczuwania emocji takich jak miłość i szczęście państwo nie może nikomu zagwarantować.

Jednak wiele artykułów Konwencji mówi o warunkach, zasobach, zabezpieczeniach i swobodach, które powinny się zapewnić dzieciom do pełnego rozwoju. W preambule Konwencji zapisano również, że „dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia”.

Dzieci mają prawo do posiadania przyjaciół

Dzieci mają prawo spotykać się z przyjaciółmi (na przykład na mocy artykułu 15. dotyczącego wolności zrzeszania się), ale państwa nie mogą zagwarantować ludziom prawa do innych ludzi czy do przyjaźni.

Dzieci mają prawo do posiadania zabawek

Konwencja mówi, że każde dziecko ma prawo do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestniczenia w zabawach i zajęciach rekreacyjnych, w działaniach kulturalnych i artystycznych (art. 31), ale prawo to nie obejmuje prawa dziecka do posiadania jego własnych zabawek.

Prawo do popełniania błędów

Chociaż popełnianie błędów jest nieocenioną częścią procesu uczenia się i dorastania, nie jest to prawo zapisane w Konwencji. Dokument prawa musi być precyzyjny, możliwy do realizacji i weryfikowalny, więc niemożliwe byłoby wpisanie do niego tego typu prawa. Należy jednak pamiętać, że zasada przyrodzonej godności ludzkiej oznacza, że dzieci powinny być zawsze traktowane z godnością i szacunkiem, nawet wtedy, gdy popełniają błędy.

Z prawami wiążą się obowiązki

Istnieje powszechne przekonanie, że prawa dziecka powiązane są z obowiązkami. Jest to nieprawda. Prawa dziecka, podobnie jak wszystkie prawa człowieka, są bezwarunkowe. Nie istnieją żadne warunki związane z posiadaniem czy odbieraniem praw. Prawa nigdy nie mogą być nagrodą za wypełnienie obowiązku i nigdy nie mogą zostać odebrane za jego niewypełnienie. Wszystkie prawa należą się z racji tego, że dziecko jest dzieckiem i człowiekiem.

W edukacji warto pamiętać i uwrażliwiać dzieci na poszanowanie praw innych osób. Prawa człowieka są powszechne, dotyczą wszystkich ludzi na świecie i choć Konwencja Praw Dziecka, jak i dokumenty dotyczące praw człowieka regulują relacje państwa-jednostki, to są one jednocześnie wskazówkami, jakimi wartościami powinni kierować się wobec siebie indywidualni ludzie. Jednak od poszanowania praw innych, nie może zależeć poszanowanie moich praw. Dlatego zamiast mówić o obowiązku respektowania praw, lepiej mówić o poszanowaniu praw innych.

Niektóre prawa są ważniejsze niż inne

Konwencja jest całością, wszystkie prawa w niej zapisane są ze sobą powiązane i żadne prawo nie jest ważniejsze od drugiego.

Warto jednak zwrócić uwagę na kilka szczegółów:

- Cztery artykuły Konwencji są postrzegane jako zasadnicze, gdyż pomagają w realizacji i interpretacji pozostałych artykułów Konwencji. Są one nazywane „zasadami ogólnymi” i obejmują niedyskryminację (art. 2); dobro dziecka (art. 3), życie i rozwój (art. 6) oraz poszanowanie poglądów dziecka (art. 12).
 - W niektórych trudnych okolicznościach może się zdarzyć, że dorośli, np. przez sąd mogą decydować pomiędzy stojącymi w sprzeczności w konkretnej sytuacji prawami, (na przykład dziecko może zostać oddzielone od swoich rodziców w określonych okolicznościach, jeśli leży to w najlepszym interesie dziecka).
 - Istnieją również pewne prawa, które mogą podlegać ograniczeniom, na przykład prawo do wolności słowa (art. 13) może zostać ograniczone, jeśli ktoś skorzysta z prawa do wolności wypowiedzi w celu nadużycia wobec innych osób i/lub odmówi im ich praw.
-

Konwencja mówi dzieciom, jak zachowywać się wobec innych dzieci

Konwencja jest dokumentem regulującym kwestię relacji między państwem a dziećmi, a szerzej – między dorosłymi a dziećmi. Jednakże niektóre prawa w Konwencji mówią o wzajemnych relacjach dzieci (na przykład w artykule 15. na temat wolności zrzeszania się) lub konieczności powstrzymania innych osób od korzystania z ich praw w zakresie korzystania z własnych praw (na przykład w artykule 14. dotyczącym wolności myśli, wiary i religii). Celem konwencji nie jest jednak zdefiniowanie i nałożenie obowiązku na relację dziecka z innymi dziećmi.

Ponadto kiedy dzieci uczą się o swoich prawach, ich relacje z innymi ludźmi (dziećmi i dorosłymi) rozwijają empatię i świadomość, jak działania dzieci mogą wpływać na innych.

Po ukończeniu 18 lat masz nowe prawa człowieka, które są przeznaczone tylko dla dorosłych

Wszystkie traktaty dotyczące praw człowieka mają zastosowanie zarówno do dorosłych, jak i dzieci, bez względu na wiek lub inny status.

Oznacza to, że gdy dzieci osiągną pełnoletność i przestaną być chronione w ramach Konwencji o prawach dziecka, nadal będą chronione przez inne traktaty dotyczące praw człowieka, czyli Międzynarodową Kartę Praw Człowieka, na którą składa się Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych.

Tak więc, podczas gdy Konwencja o Prawach Dziecka ma zastosowanie tylko do dzieci, czyli osób poniżej 18. roku życia i zawiera prawa, które są unikalne dla dzieci, to Międzynarodowa Karta Praw dotyczy wszystkich, bez względu na to, czy są to dorośli czy dzieci i niezależnie od ich rasy, języka, płci, narodowości, pochodzenia.

Najważniejsze prawa dziecka i człowieka opracowane na podstawie „Konwencji o prawach dziecka” oraz „Powszechnej deklaracji praw człowieka”

Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi.

Nikt nie może być dyskryminowany. Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności bez względu na jakiejkolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu.

Każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby

Nie wolno nikogo torturować ani karać lub traktować w sposób okrutny, niehumanitarny lub poniżający. Każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej.

Każdy człowiek ma prawo do prywatności oraz ochrony przed atakami na jego sposób życia, reputację, rodzinę i dom.

Nikt nie może być traktowany w sposób obraźliwy, bez szacunku. Każdy człowiek ma prawo do ochrony swojej godności osobistej i dobrego imienia.

Każdy człowiek ma prawo wolności myśli, sumienia i wyznania oraz do praktykowania swojej wiary i jej zmiany.

Dzieci pochodzące z mniejszości mają prawo do korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka.

Każdy człowiek ma prawo wolności opinii i wyrażania poglądów. Dorośli powinni wysłuchać opinii dzieci z należytą uwagą.

Każdy człowiek ma prawo do informacji.

Każdy człowiek ma prawo do pokojowych zgromadzeń oraz zrzeszania się z innymi.

Każdy dorosły człowiek ma prawo pracować oraz otrzymywać odpowiednie i sprawiedliwe wynagrodzenie. Dziecko ma prawo do ochrony przed wyzyskiem oraz wykonywaniem pracy niebezpiecznej, szkodliwej dla dziecka, zbyt ciężkiej lub utrudniającej mu naukę.

Każdy człowiek ma prawo do wypoczynku i czasu wolnego. Każde dziecko ma prawo do zabawy i rekreacji.

Każdy człowiek ma prawo do odpowiednich warunków życia, czyli prawo do pożywienia, czystej wody, odzieży, mieszkania, opieki lekarskiej i wsparcia państwa, gdy jest to potrzebne.

Każdy człowiek ma prawo do nauki.

Każdy człowiek ma prawo do rozwoju osobistego, rozwijania swoich talentów i zdolności.

Każdy człowiek ma prawo do korzystania z kultury, sztuki, odkryć nauki.

Każdy człowiek może dowolnie decydować o swojej twórczości i odkryciach.

Dobro dziecka zawsze powinno być najważniejsze.

Dziecko ma prawo wychowywać się w rodzinie, a oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Dziecko nie może zostać oddzielone od rodziców bez ważnej przyczyny związanej z jego dobrem. Jeśli dziecko nie może wychowywać się w rodzinie ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa np. adopcji lub opieki zastępczej. Dziecko ma prawo do kontaktu z obojgiem rodziców.

Dziecko niepełnosprawne ma prawo otrzymać wsparcie, tak aby mogło normalnie żyć w społeczeństwie i rozwijać się.

Dziecko-uchodźca ma prawo do odpowiedniej ochrony i pomocy państwa, w którym przebywa.

Każdy człowiek ma prawo do posiadania obywatelstwa i imienia, a dziecko, jeśli to możliwe, poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.

Każdy dorosły człowiek ma prawo do ślubu i założenia rodziny, ale nikt nie może go do tego zmusić. Małżonkowie mają równe prawa.

Każdy człowiek ma prawo do posiadania własnych rzeczy.

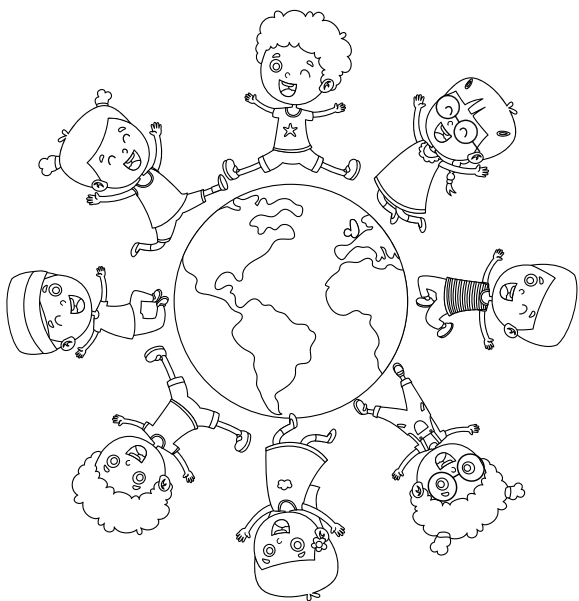
Każdy dorosły człowiek ma prawo do uczestniczenia w wyborach.

Każdy człowiek ma prawo do uznawania wszędzie jego osobowości prawnej.

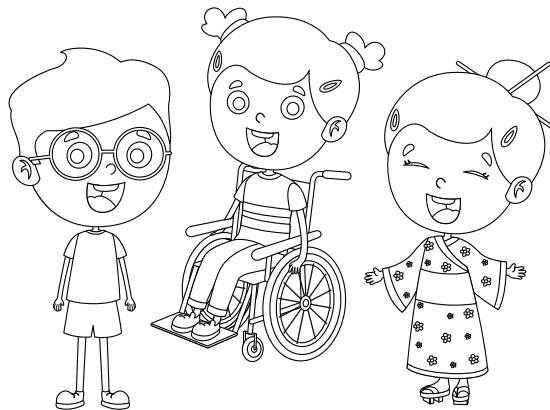
Wszyscy są równi wobec prawa i mają prawo do jednakowej ochrony prawnej i do sprawiedliwego procesu.

Nikogo nie wolno samowolnie aresztować, zatrzymać lub wygnać z kraju.

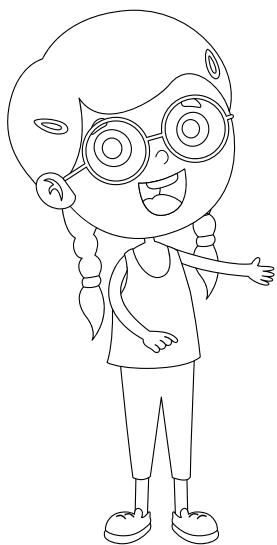
Nikt nie może uczynić nikogo niewolnikiem.

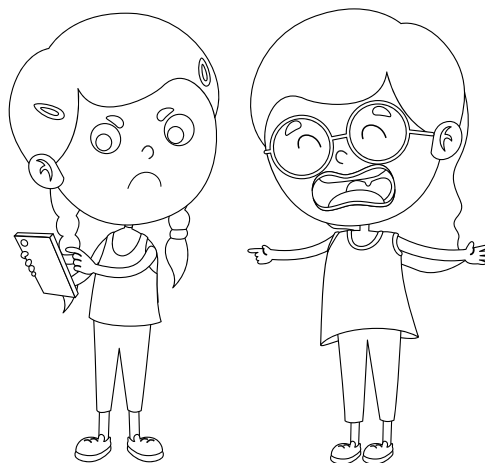
Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi.

Nikt nie może być dyskryminowany. Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości, pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia lub jakiegokolwiek innego stanu.

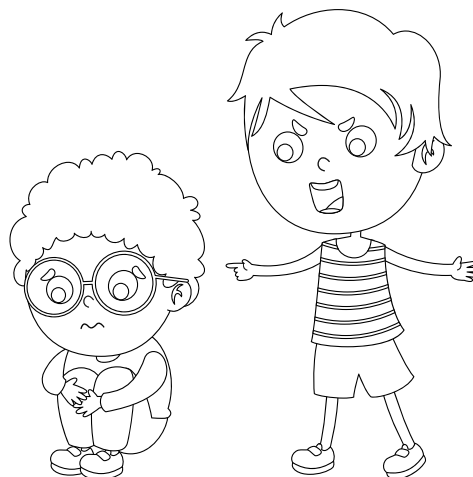
Każdy człowiek ma prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa swej osoby.

Nie wolno nikogo torturować ani karać lub traktować w sposób okrutny, nieludzki lub poniżający. Każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej.

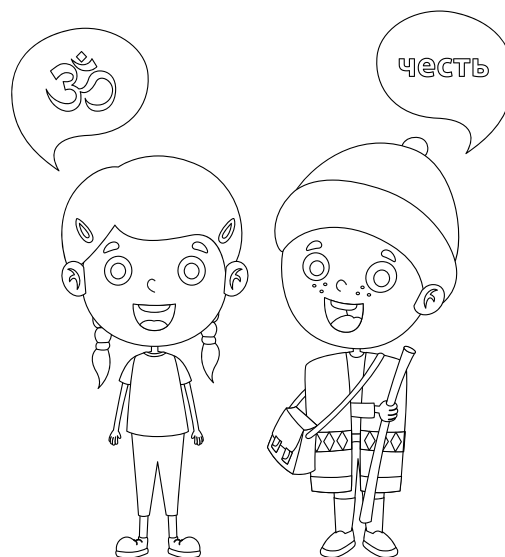
Każdy człowiek ma prawo do prywatności oraz ochrony przed atakami na jego sposób życia, reputację, rodzinę i dom.

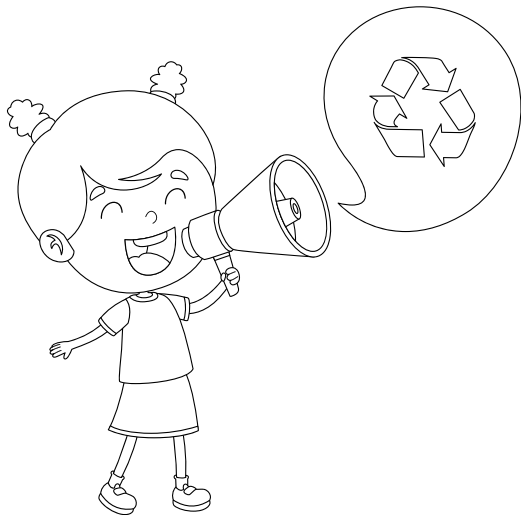
Nikt nie może być traktowany w sposób obraźliwy, bez szacunku. Każdy człowiek ma prawo do ochrony swojej godności osobistej i dobrego imienia.

Każdy człowiek ma prawo wolności myśli, sumienia i wyznania oraz do praktykowania swojej wiary i jej zmiany.

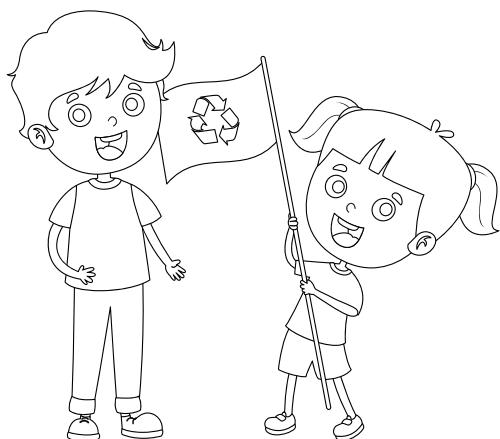
Dzieci pochodzące z mniejszości mają prawo do korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka.

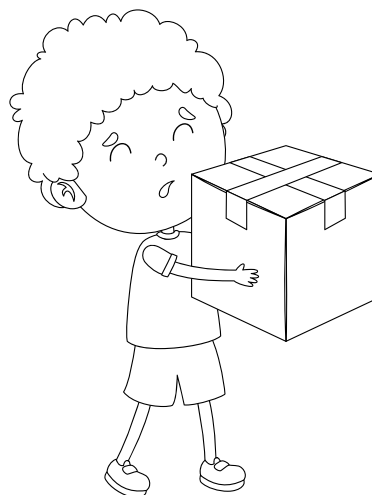
Każdy człowiek ma prawo wolności opinii i wyrażania poglądów. Dorośli powinni wysłuchać opinii dzieci z należytą uwagą.

Każdy człowiek ma prawo do informacji.

Każdy człowiek ma prawo do pokojowych zgromadzeń oraz zrzeszania się z innymi.

Każdy dorosły człowiek ma prawo pracować oraz otrzymywać odpowiednie i sprawiedliwe wynagrodzenie. Dziecko ma prawo do ochrony przed wyczerpaniem oraz wykonywaniem pracy niebezpiecznej, szkodliwej dla dziecka, zbyt ciężkiej lub utrudniającej mu naukę.

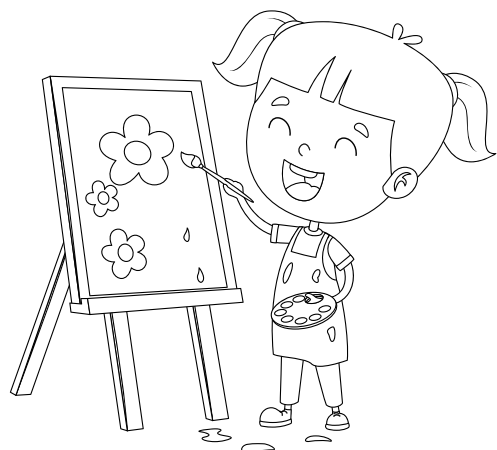
Każdy człowiek ma prawo do wypoczynku i czasu wolnego. Każde dziecko ma prawo do zabawy i rekreacji.

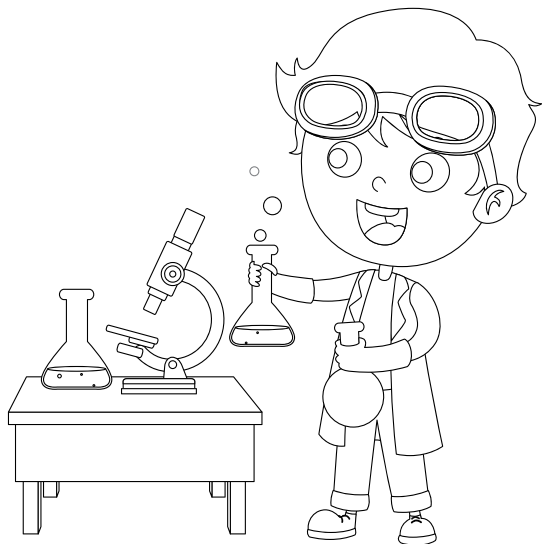
Każdy człowiek ma prawo do odpowiednich warunków życia, czyli prawo do pożywienia, czystej wody, odzieży, mieszkania, opieki lekarskiej i wsparcia państwa, gdy jest to potrzebne.

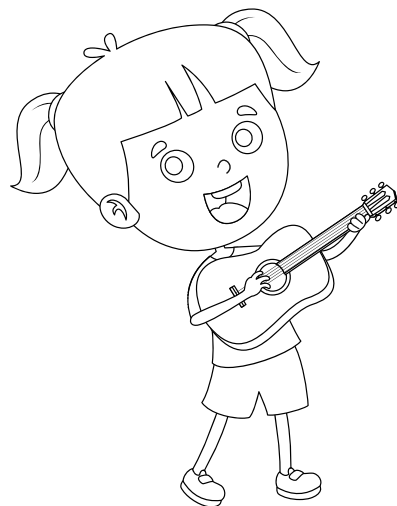
Każdy człowiek ma prawo do nauki.

Każdy człowiek ma prawo do rozwoju osobistego, rozwijania swoich talentów i zdolności.

Każdy człowiek ma prawo do korzystania z kultury, sztuki, odkryć nauki.

Każdy człowiek może dowolnie decydować o swojej twórczości i odkryciach.

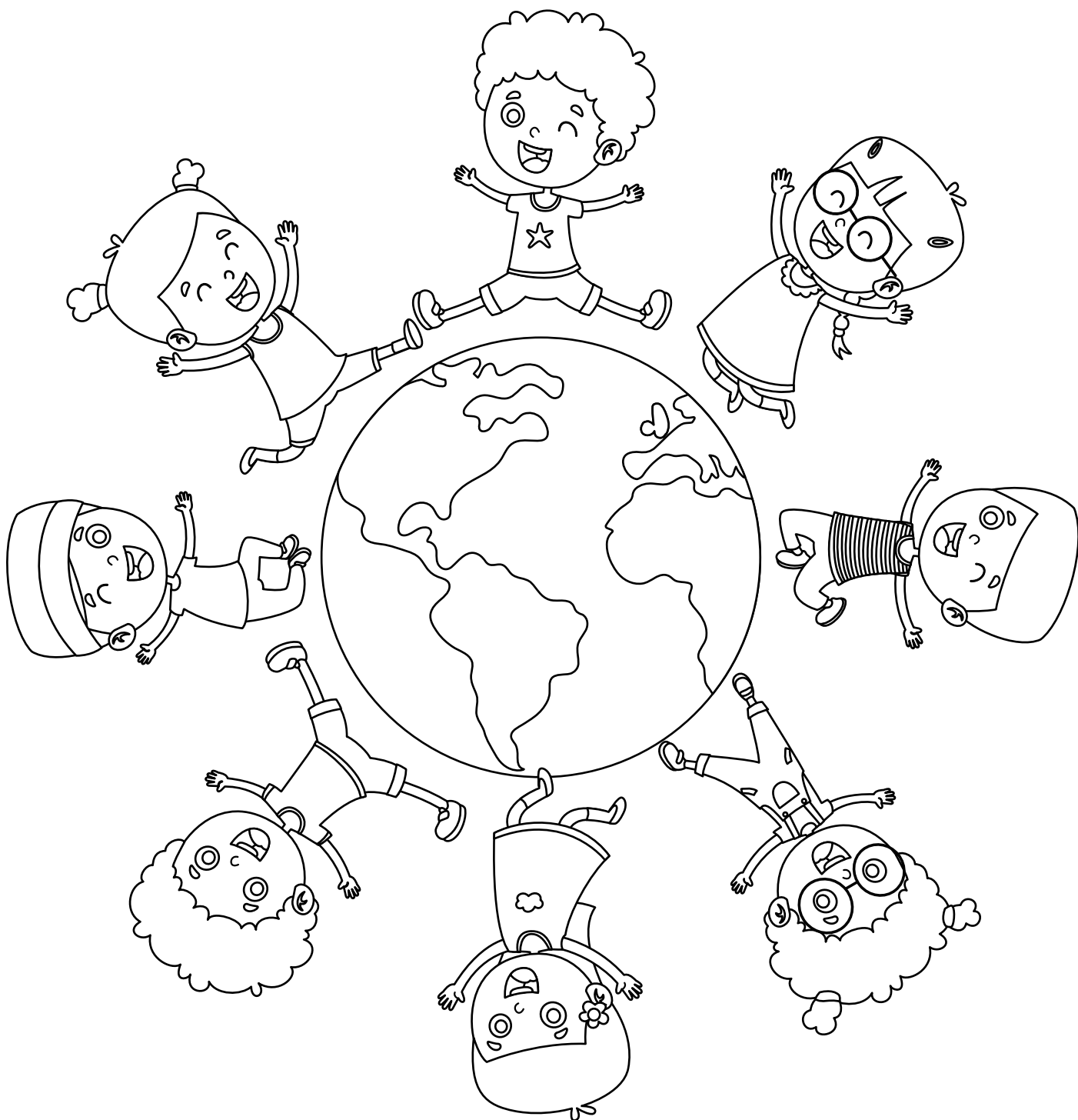

Dobro dziecka zawsze powinno być najważniejsze.

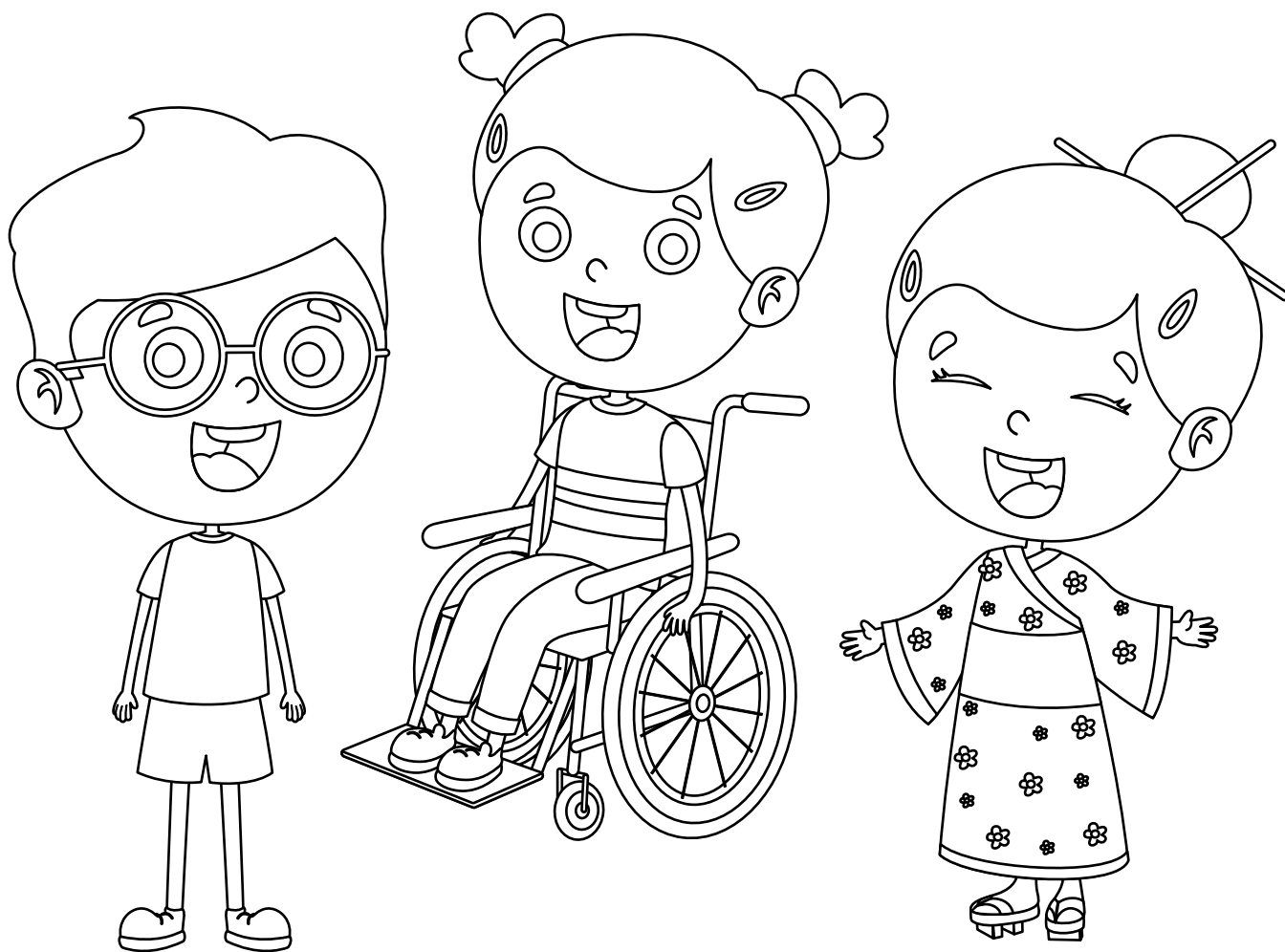

Dziecko ma prawo wychowywać się w rodzinie, a oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Dziecko nie może zostać oddzielone od rodziców bez ważnej przyczyny związanej z jego dobrem.

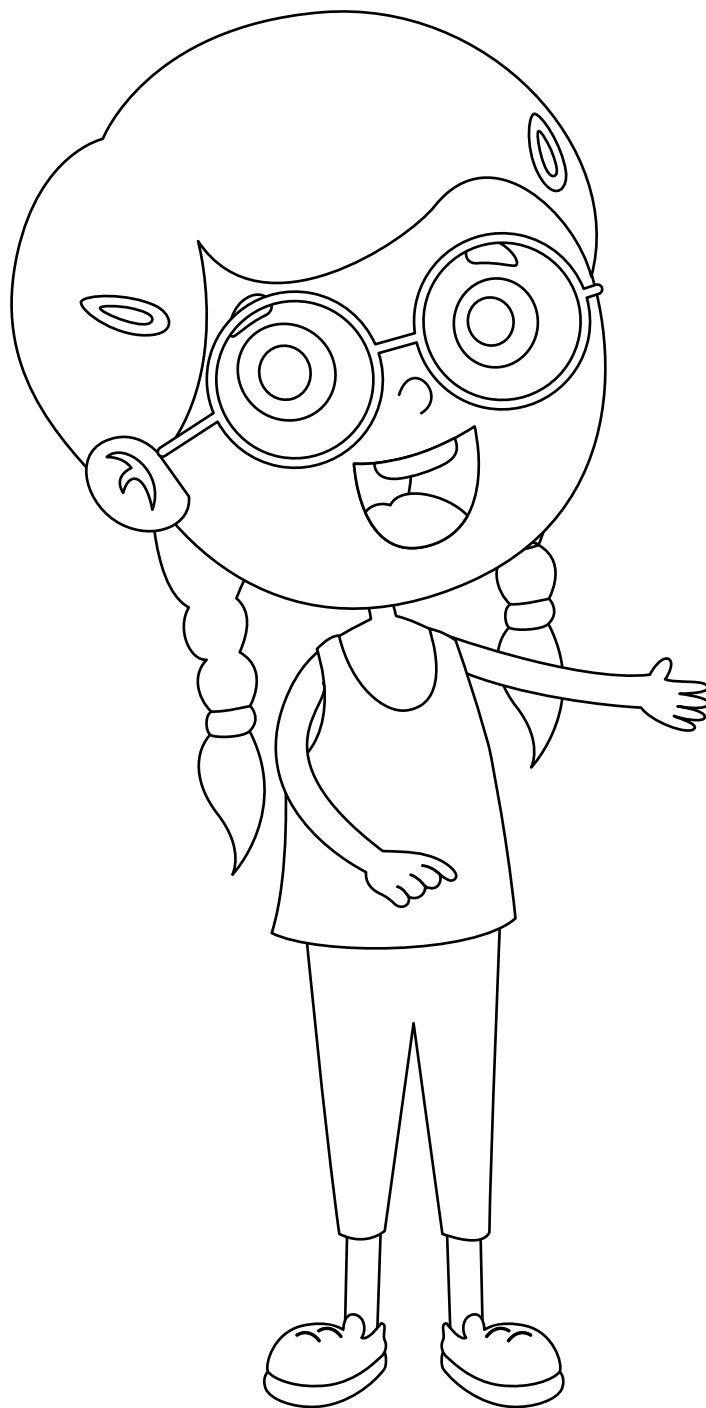
Jeśli dziecko nie może wychowywać się w rodzinie ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa np. adopcji lub opieki zastępczej. Dziecko ma prawo do kontaktu z obojgiem rodziców.

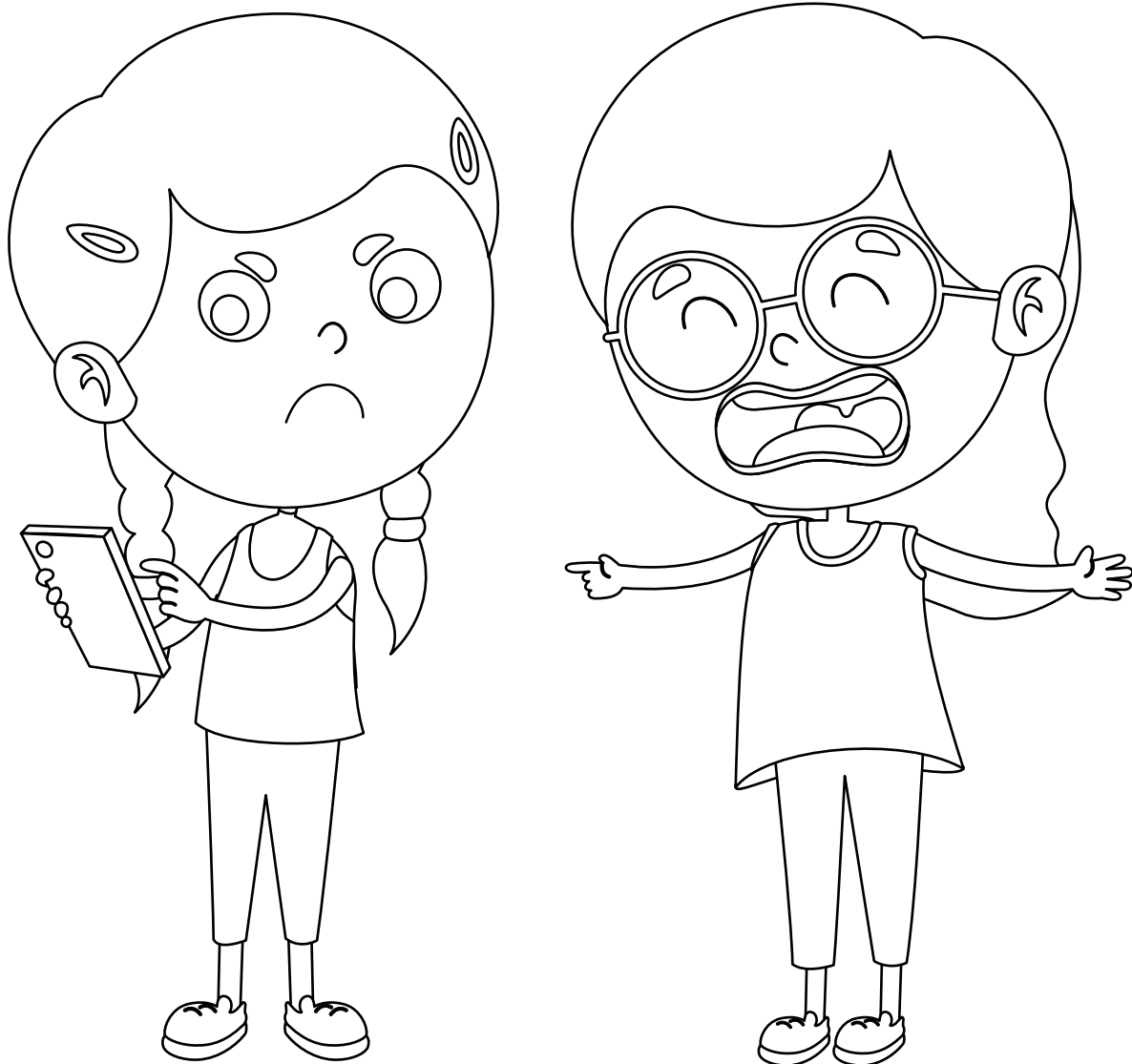
Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi.

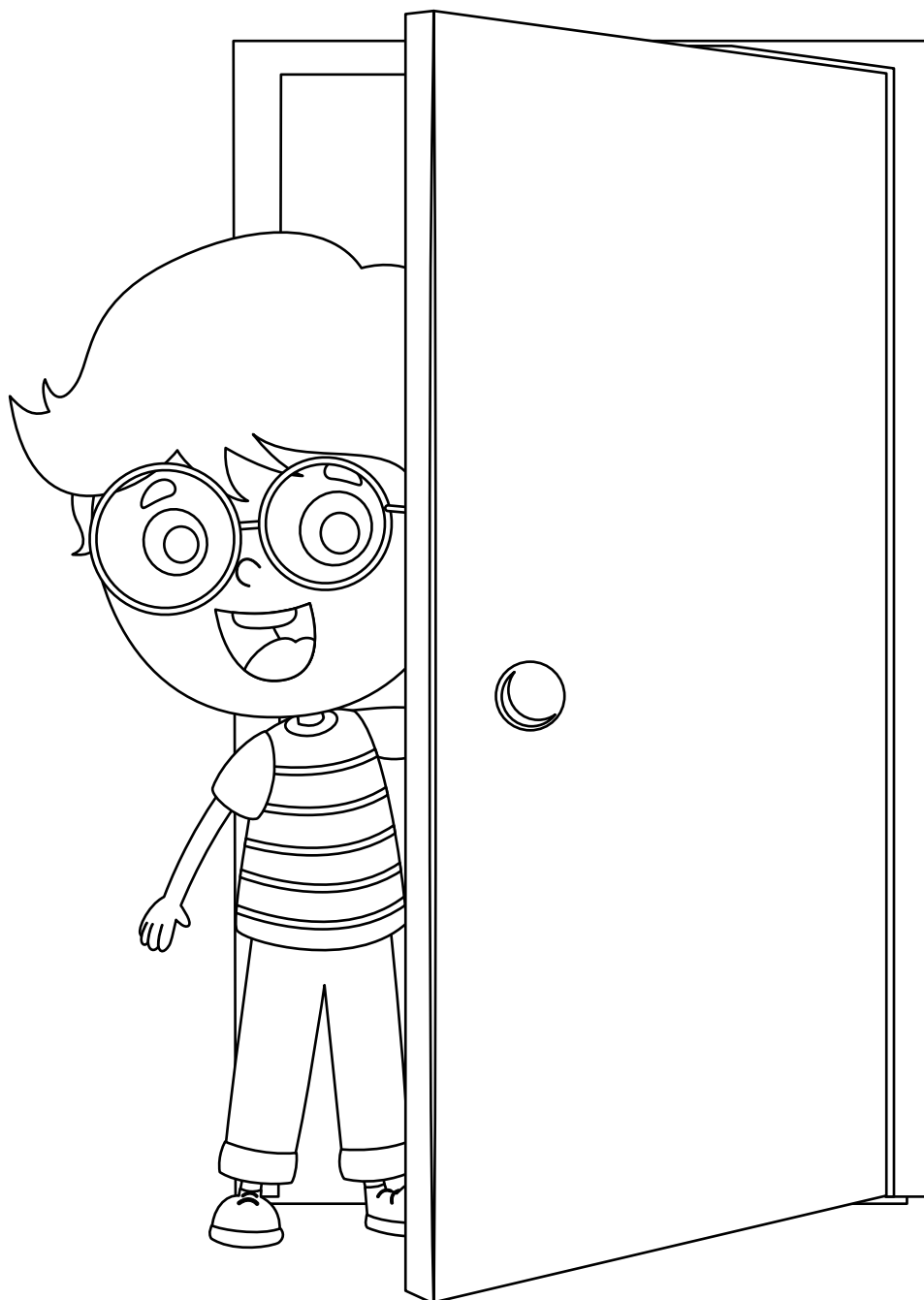
**Nikt nie może być dyskryminowany.
Każdy człowiek posiada wszystkie prawa i wolności
bez względu na jakiegokolwiek różnice rasy, koloru, płci, języka,
wyznania, poglądów politycznych i innych, narodowości,
pochodzenia społecznego, majątku, urodzenia
lub jakiegokolwiek innego stanu.**

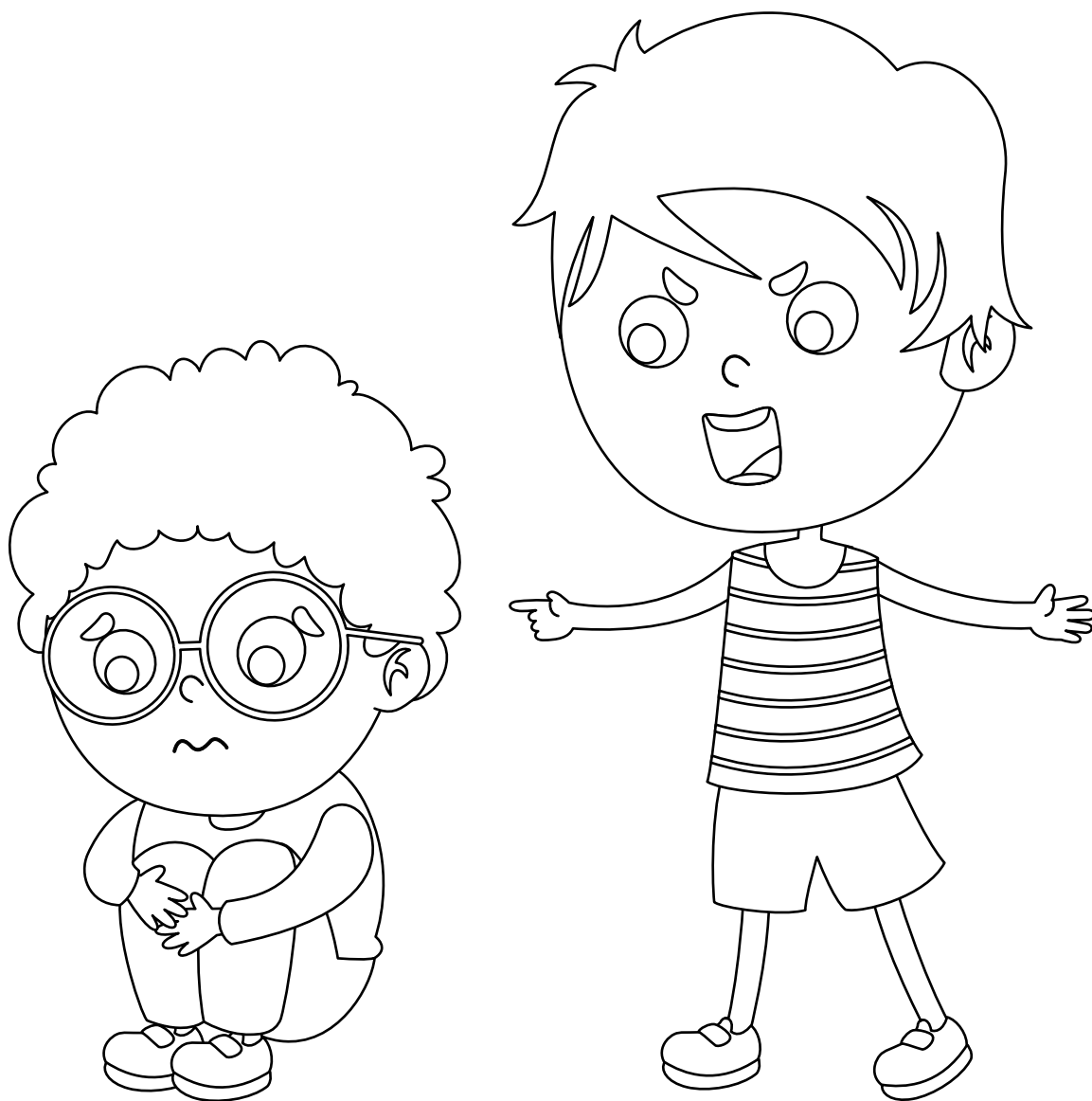
**Każdy człowiek ma prawo do życia,
wolności i bezpieczeństwa swej osoby**

Nie wolno nikogo torturować ani karać lub traktować w sposób okrutny, niehumanitarny lub poniżający. Każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej.

Każdy człowiek ma prawo do prywatności oraz ochrony przed atakami na jego sposób życia, reputację, rodzinę i dom.

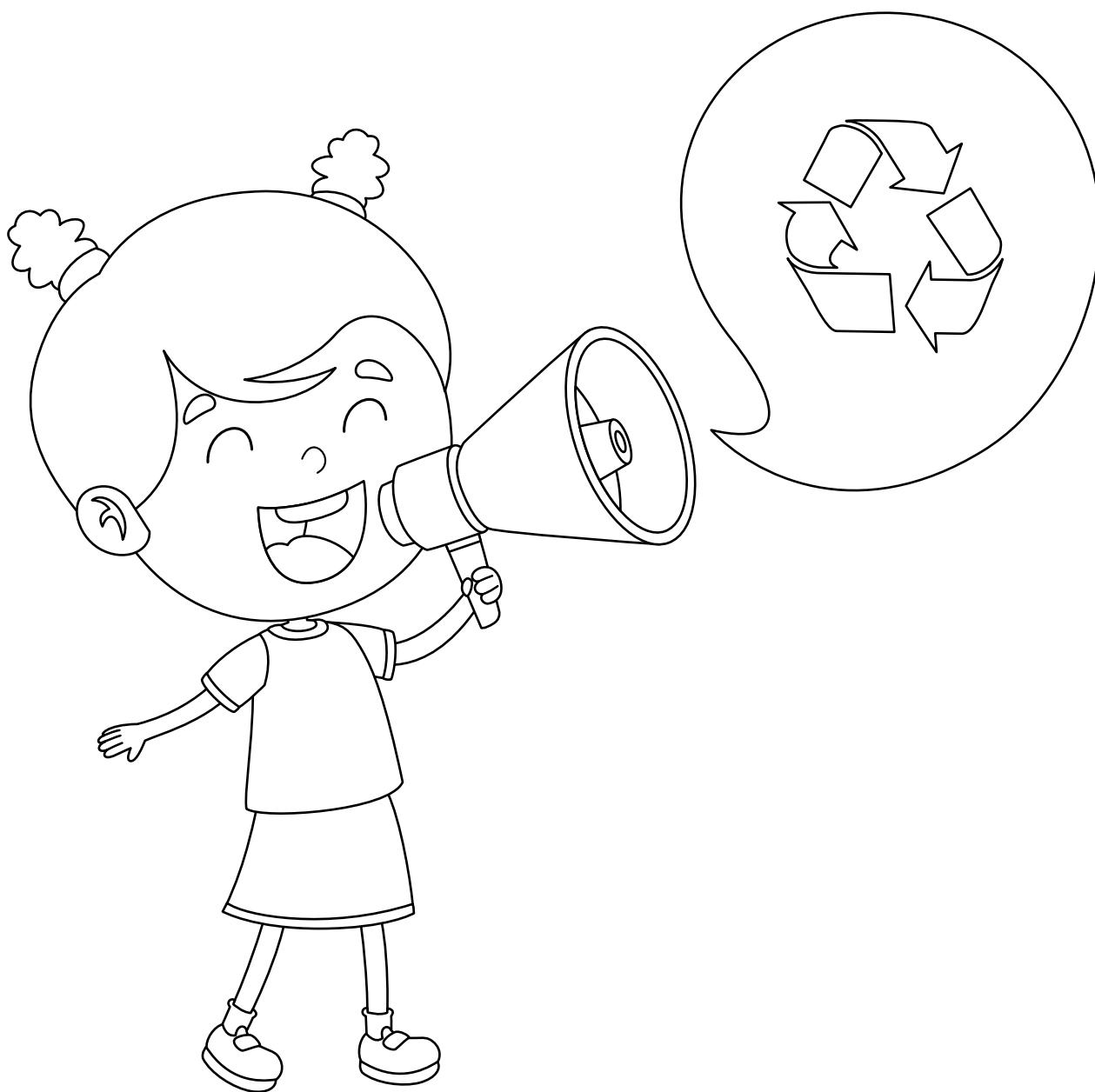
**Nikt nie może być traktowany w sposób obraźliwy,
bez szacunku. Każdy człowiek ma prawo do ochrony swojej
godności osobistej i dobrego imienia.**

Każdy człowiek ma prawo wolności myśli, sumienia i wyznania oraz do praktykowania swojej wiary i jej zmiany.

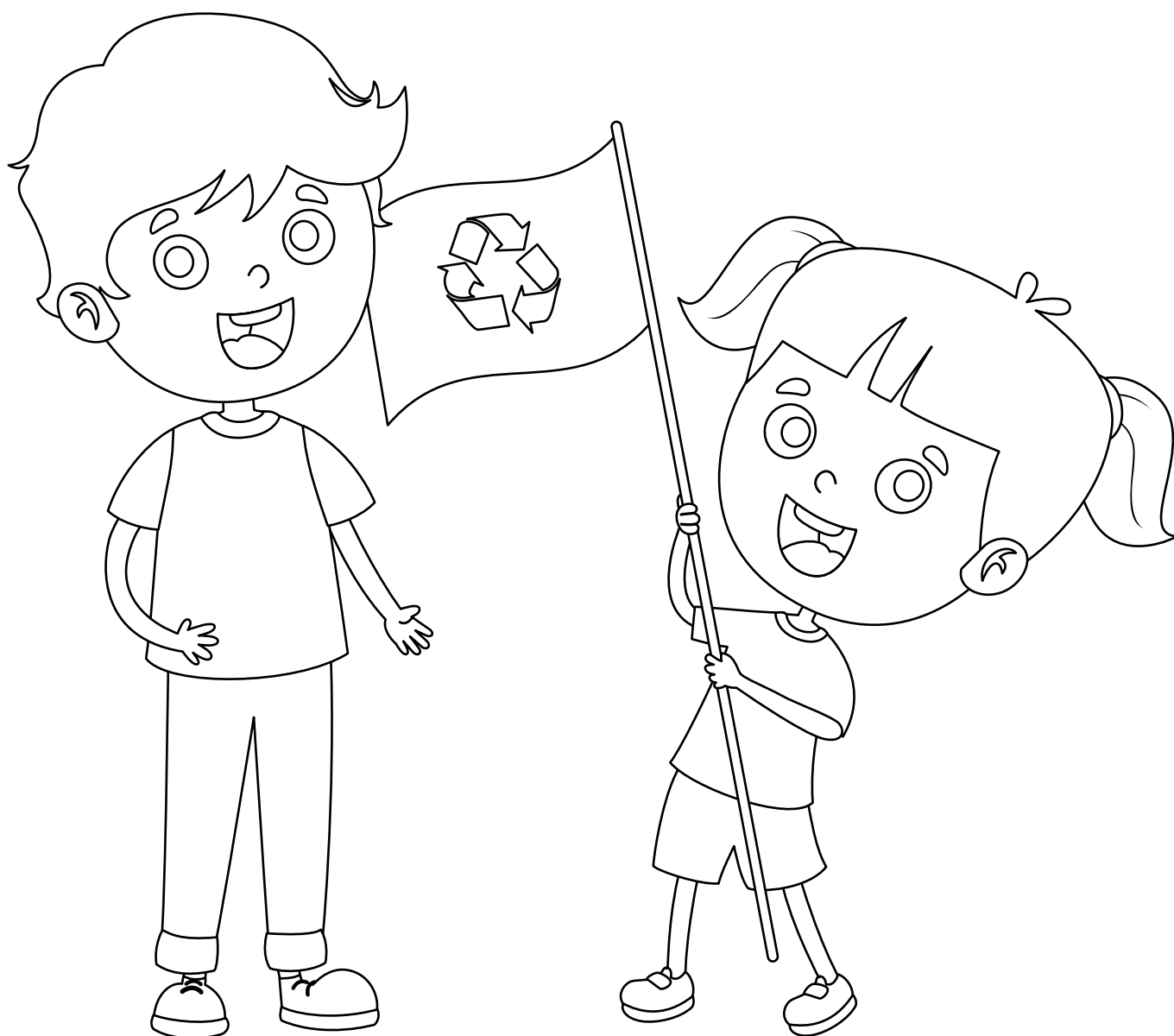
Dzieci pochodzące z mniejszości mają prawo do korzystania z własnej kultury, do wyznawania i praktykowania swojej religii lub do używania własnego języka.

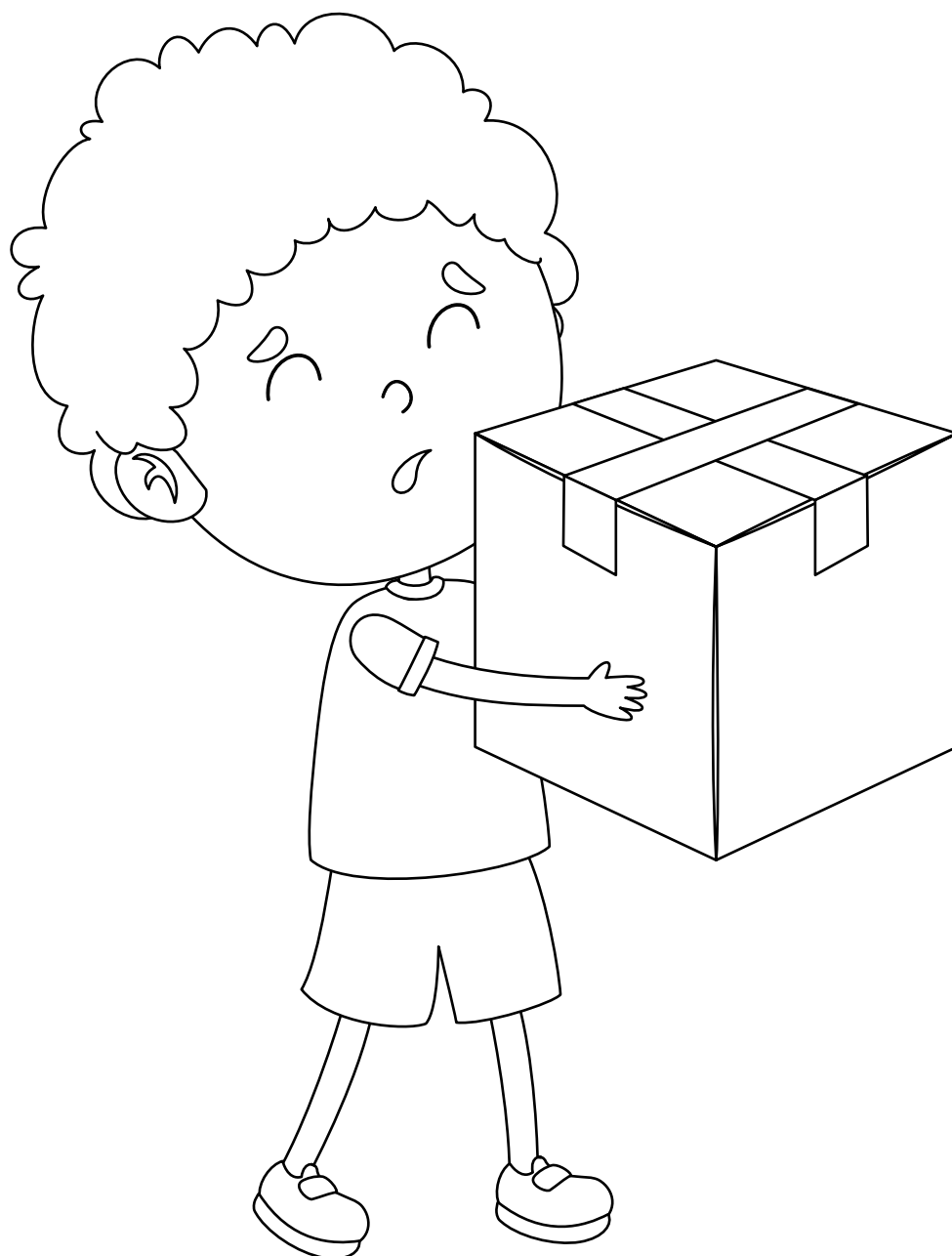
**Każdy człowiek ma prawo wolności opinii
i wyrażania poglądów.
Dorośli powinni wysłuchać opinii dzieci z należytą uwagą.**

Każdy człowiek ma prawo do informacji.

**Każdy człowiek ma prawo do pokojowych zgromadzeń
oraz zrzeszania się z innymi.**

Każdy dorosły człowiek ma prawo pracować oraz otrzymywać odpowiednie i sprawiedliwe wynagrodzenie.

Dziecko ma prawo do ochrony przed wyzyskiem oraz wykonywaniem pracy niebezpiecznej, szkodliwej dla dziecka, zbyt ciężkiej lub utrudniającej mu naukę.

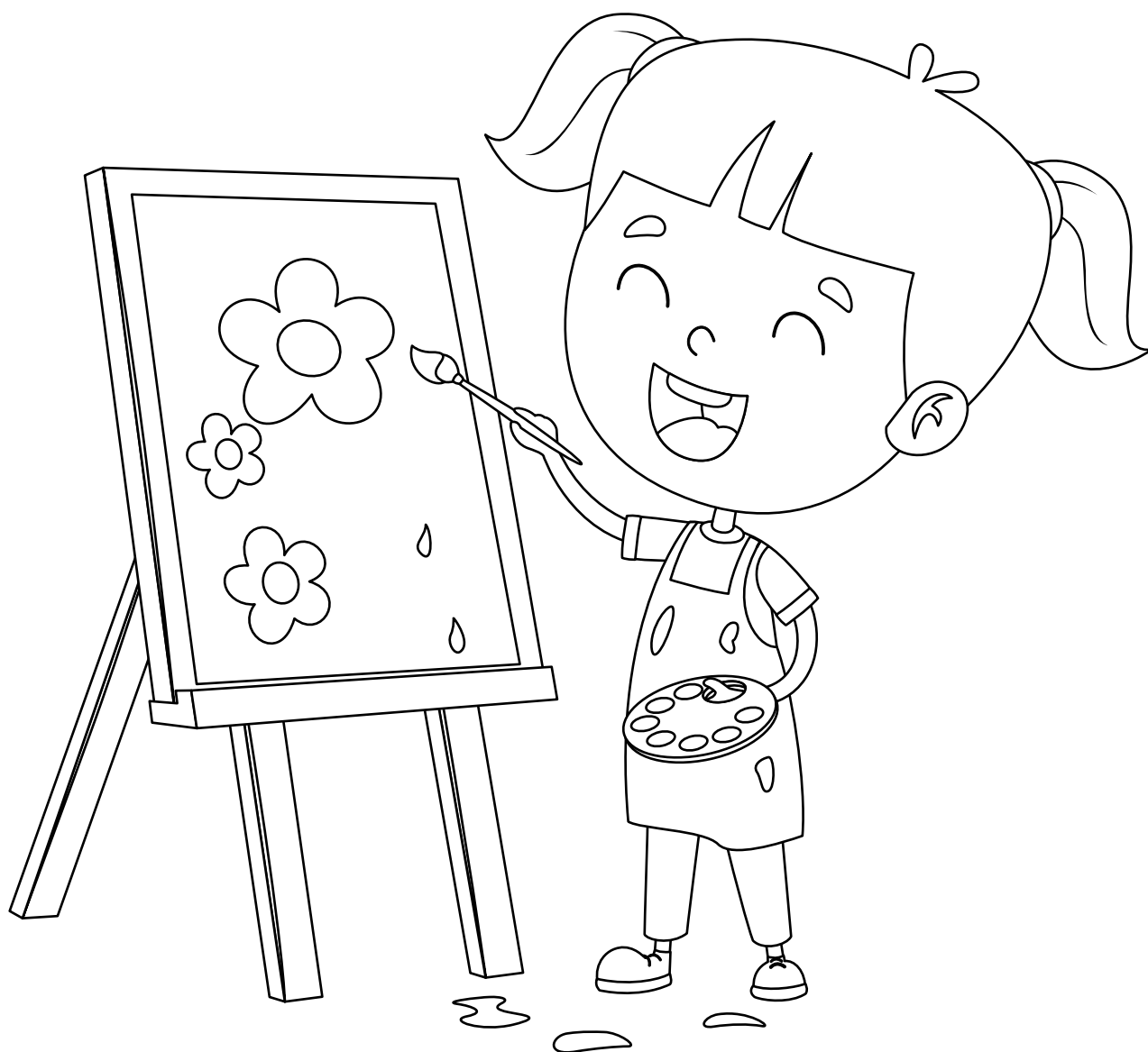
**Każdy człowiek ma prawo do wypoczynku i czasu wolnego.
Każde dziecko ma prawo do zabawy i rekreacji.**

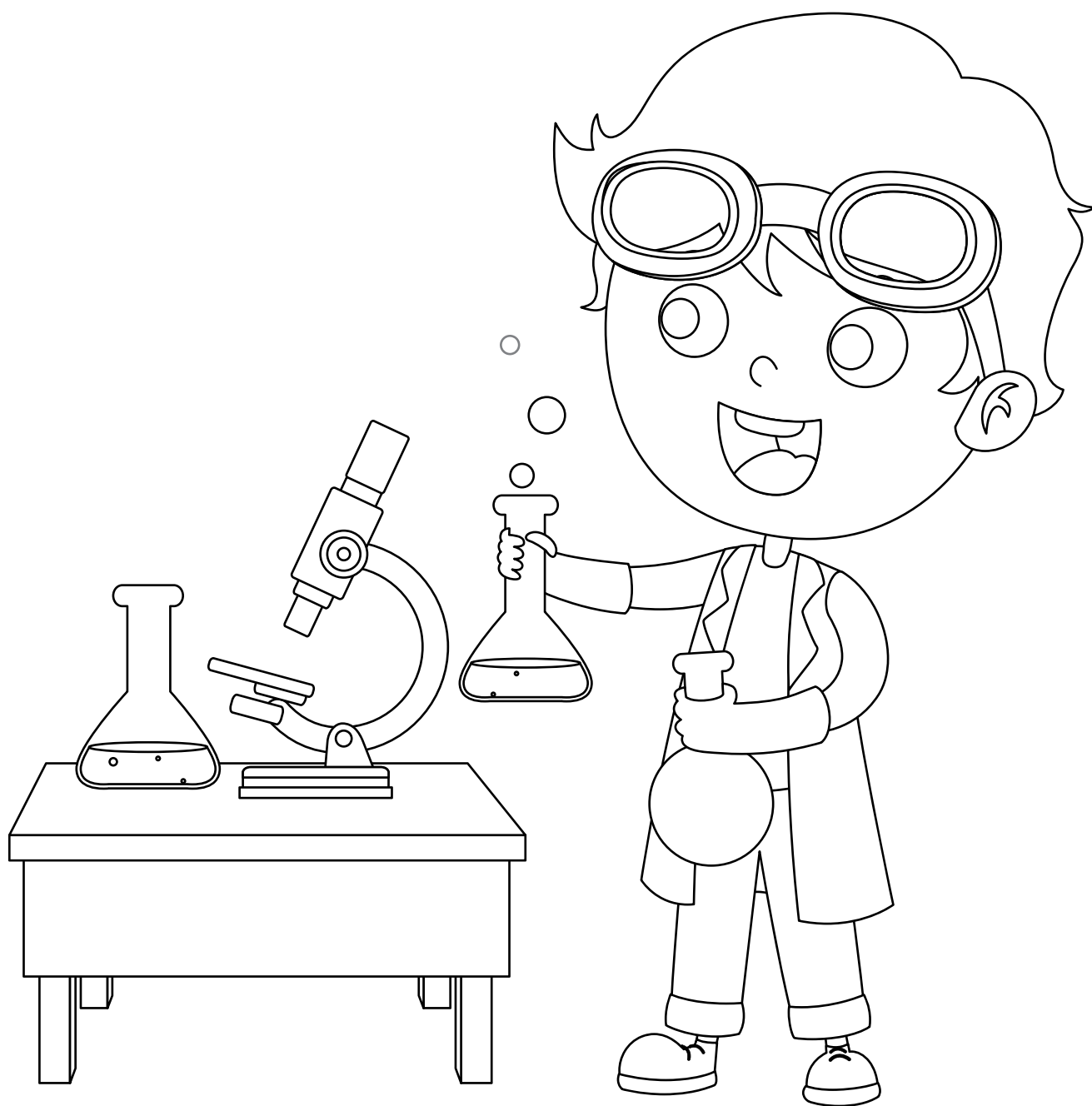
Każdy człowiek ma prawo do odpowiednich warunków życia, czyli prawo do pożywienia, czystej wody, odzieży, mieszkania, opieki lekarskiej i wsparcia państwa, gdy jest to potrzebne.

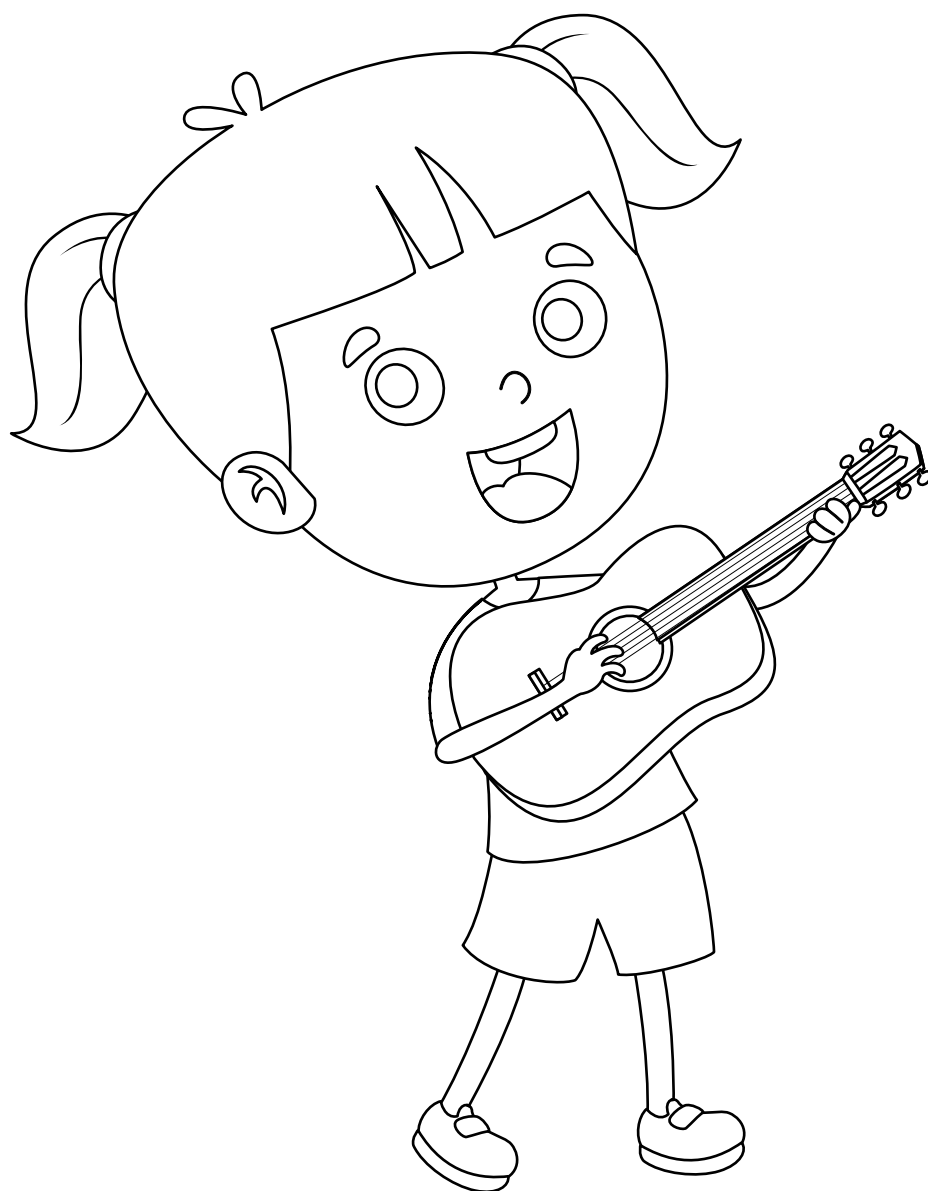
Każdy człowiek ma prawo do nauki.

**Każdy człowiek ma prawo do rozwoju osobistego,
rozwijania swoich talentów i zdolności.**

**Każdy człowiek ma prawo
do korzystania z kultury, sztuki, odkryć nauki.**

**Każdy człowiek może dowolnie decydować
o swojej twórczości i odkryciach.**

Dobro dziecka zawsze powinno być najważniejsze.

Dziecko ma prawo wychowywać się w rodzinie, a oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Dziecko nie może zostać oddzielone od rodziców bez ważnej przyczyny związanej z jego dobrem. Jeśli dziecko nie może wychowywać się w rodzinie ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy ze strony państwa np. adopcji lub opieki zastępczej. Dziecko ma prawo do kontaktu z obojgiem rodziców.

Prawa dla ciebie i dla mnie

Materiały:

w zależności od wybranej wersji kilka dużych arkuszy papieru (np. papieru pakowego) i markery lub po jednej kartce formatu A4 dla każdego ucznia i dowolne pisaki (np. ołówki, długopisy, mazaki).

Zajęcia możesz przeprowadzić na dwa sposoby, dla młodszych dzieci sugerujemy wariant pierwszy, dla starszych, które nie mają problemów z szybkim pisaniem, wariant drugi.

1. Podziel dzieci na 4-5 osobowe grupy. Rozdaj grupom po jednym arkuszu papieru i kilka markerów. Poproś, aby jedno z dzieci położyło się na arkuszu. Zadaniem pozostałych dzieci będzie odrysowanie konturu ciała koleżanki lub kolegi. Następnie poproś, aby uczniowie napisali lub narysowali symbolicznie, czego potrzebują dzieci, co powinny mieć, by dorastać i rozwijać się najlepiej jak to możliwe?
2. W drugiej wersji rozdaj dzieciom po jednej kartce formatu A4 i poproś o wydarciu z kartki ludzika (aby utrudnić zadanie, możesz poprosić, by ludzika wydzielali z tyłu, za plecami, nie patrząc). Następnie, analogicznie jak w wersji 1., poproś o wpisanie, czego potrzebują dzieci do prawidłowego rozwoju i szczęśliwego życia.

Gdy zadanie jest już wykonane, poproś, aby grupy, lub uczniowie indywidualnie, zaprezentowali swoje pomysły. Zastanówcie się wspólnie, czy wypisane przez uczniów rzeczy powtarzają się, które powtarzają się najczęściej?

Postarajcie się wspólnie podzielić potrzeby na kilka wymyślonych przez samych uczniów kategorii. Mogą to być np. potrzeby fizyczne (związane z potrzebami ciała) i duchowe (związane z emocjami, kontaktem z innymi), potrzeby materialne (żywność, dom) i niematerialne (takie jak wolność, bezpieczeństwo) albo potrzeby podstawowe i mniej ważne (może w tej kategorii znajdą się nawet zachcianki), ważne dla młodszych dzieci i te, które są istotne dla starszej młodzieży. Daj dzieciom czas, by dłużej mogły zastanowić się nad rodzajami potrzeb i znaczeniem ich zaspokojenia.

Wspólnie z całą klasą zastanówcie się, które z potrzeb należałoby prawnie zagwarantować. Do czego dzieci powinny mieć prawa i kto może zapewnić respektowanie tych praw?

Wyjaśnij, że zgodziliśmy się na świecie co do tego, że wszystkim ludziom niezależnie od wieku, płci, koloru skóry, narodowości, wyznania, poglądów... po prostu każdemu, kto jest człowiekiem należą się pewne prawa. Nazywamy je prawami człowieka. Zostały one spisane w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Później uznano, że prawa człowieka nie są wystarczające w przypadku najmłodszych, którzy wymagają większej ochrony i dlatego dzieci, oprócz praw człowieka, mają jeszcze dodatkowe prawa – prawa dziecka spisane w Konwencji o prawach dziecka.

Powieś na tablicy lub rozłóż na podłodze ilustrowane prawa człowieka i prawa dziecka. Poproś, aby dzieci dopasowały potrzeby spisane w pierwszej części zajęć do poszczególnych praw. Potrzeby należy zapisywać na kartce z wybranym prawem lub na dodatkowej dla każdego prawa. Starsi uczniowie mogą pracować nad zadaniem w zespołach 4-5-osobowych, korzystając z karty pracy z załącznika.

Gdy potrzeby zostaną połączone z prawami, zapytaj jakie potrzeby wypisane na początku lekcji nie mają odzwierciedlenia w prawach człowieka i dziecka. Wspólnie zastanówcie się dlaczego? Czy da się zaspokoić wszystkie potrzeby i kto miałby to zrobić? Na przykład, czy jest jakaś instytucja lub osoba, która zagwarantowałaby wszystkim dzieciom prawo do szczęścia lub miłości? Albo prawo do posiadania przyjaciół? A czy można zapewnić prawo do posiadania nowoczesnej konsoli do gier? Zastanówcie się jaka jest różnica między zdaniami: „Jestem głodna, muszę zjeść posiłek” a „Mam ochotę na coś słodkiego, chcę lody”. Prawa człowieka (i dziecka) gwarantują realizację najbardziej podstawowych potrzeb ludzi i władze kraju mają faktyczną możliwość zagwarantowania tych praw. Mogą na przykład zapewnić pomoc ludziom ubogim, których nie stać na pełnowartościowe posiłki, mogą dofinansować koszty utrzymania lub ogrzania mieszkania, mogą zapewnić dostęp do opieki zdrowotnej lub bezpłatnej szkoły, mogą za pomocą przepisów chronić ludzi przed przemocą i złym traktowaniem (a jeśli do tego dojdzie, ukarać sprawców). Państwo nie może zabronić nikomu wyznawać swojej wiary, głosić swoich poglądów (o ile nie szkodzą innym), korzystać z kultury.

Jednak żadne państwo nie jest w stanie zagwarantować komuś posiadania przyjaciół, szczęścia czy miłości. Państwa nie są również odpowiedzialne za to, by każdemu dawać to, czego chce, na przykład rower, auto, smartfon czy słodycze, gdyż nie są to podstawowe potrzeby.

Zwróć uwagę uczniów na to, że prawa człowieka i dziecka są gwarantowane przez państwo i jego instytucje: sądy, policję, urzędy, szkoły. Równie ważne jest jednak przestrzeganie tych praw przez pojedynczych ludzi. Prawa człowieka powinny być dla każdego z nas wzorem, jak traktować siebie nawzajem, niezależnie od tego, kim jesteśmy, ile mamy lat, jaką mamy płeć, skąd pochodzimy i jak wyglądamy. Zawsze powinniśmy pamiętać, że wszyscy mamy takie same prawa i każdego należy traktować z szacunkiem. Ważne jest nie tylko to, żeby być dobrym człowiekiem i dobrze traktować innych, ale także to, aby zwracać uwagę, by nikt nikogo nie traktował źle i reagować, gdy prawa innych są łamane.

Tarcza, która mnie chroni

Materiały dla każdego dziecka:

tektura formatu około A3 (np. tektura falista z pudełka, lub ostatnia tekturowa strona bloku rysunkowego), ołówki, nożyczki, grube kredki, np. świecowe lub mazaki. Na uchwyt tarczy potrzebne będą – w zależności od wybranego rodzaju uchwytu – pasek tektury szerokości 3-4 cm i długości około 25-30 cm oraz klej (najlepiej typu wikol, np. magik) oraz mocna, szeroka taśma klejąca lub grubszy sznurek/wstążka – dla każdego dziecka dwa odcinki po około 35 cm.

Możesz przygotować szablony tarcz do odrysowania lub pozostawić dzieciom dowolność w wyborze kształtu tarczy.

Opcjonalnie dla młodszych dzieci, dopiero uczących się pisać, można przygotować wydruki z prawami człowieka i dziecka oraz klej do papieru.

Zajęcia możesz przeprowadzić na dwa sposoby, dla młodszych dzieci sugerujemy wariant pierwszy, dla starszych, które nie mają problemów z szybkim pisaniem, wariant drugi.

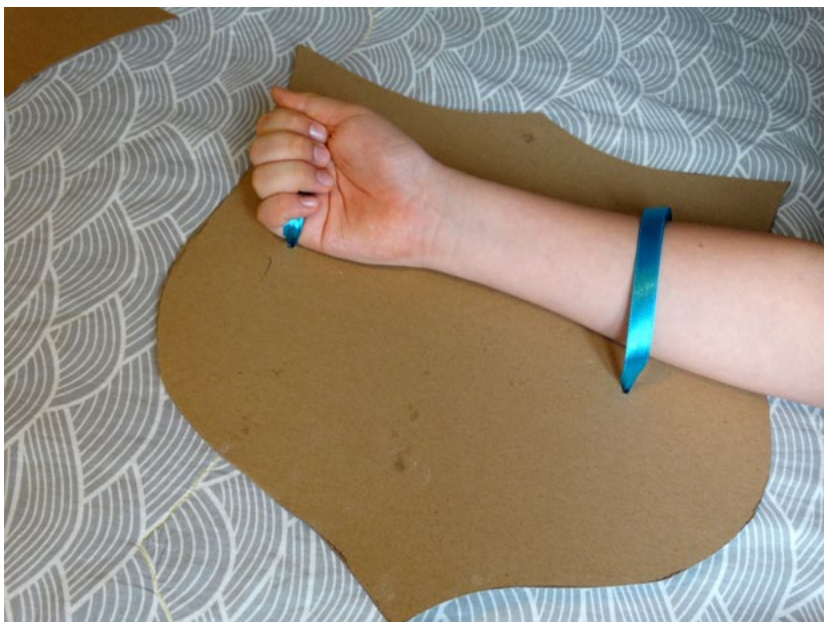
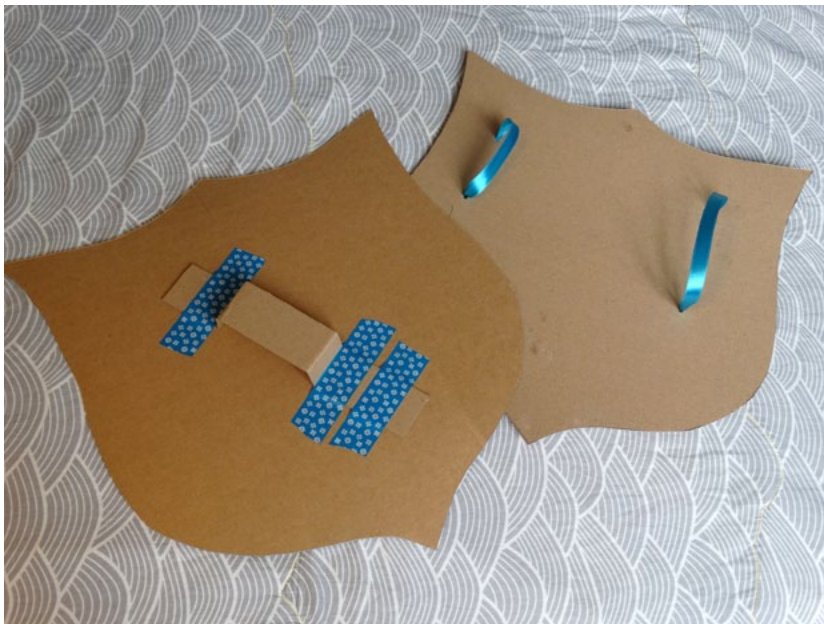
Porozmawiaj z dziećmi o tym, co to jest tarcza? Kto i w jakich sytuacjach używa tarczy? Czy współcześnie tarcze są również używane? Jaka jest najważniejsza funkcja tarczy? Czy tarcze pełnią jeszcze jakieś dodatkowe funkcje? Możecie wspólnie obejrzeć różne tarcze w internecie.

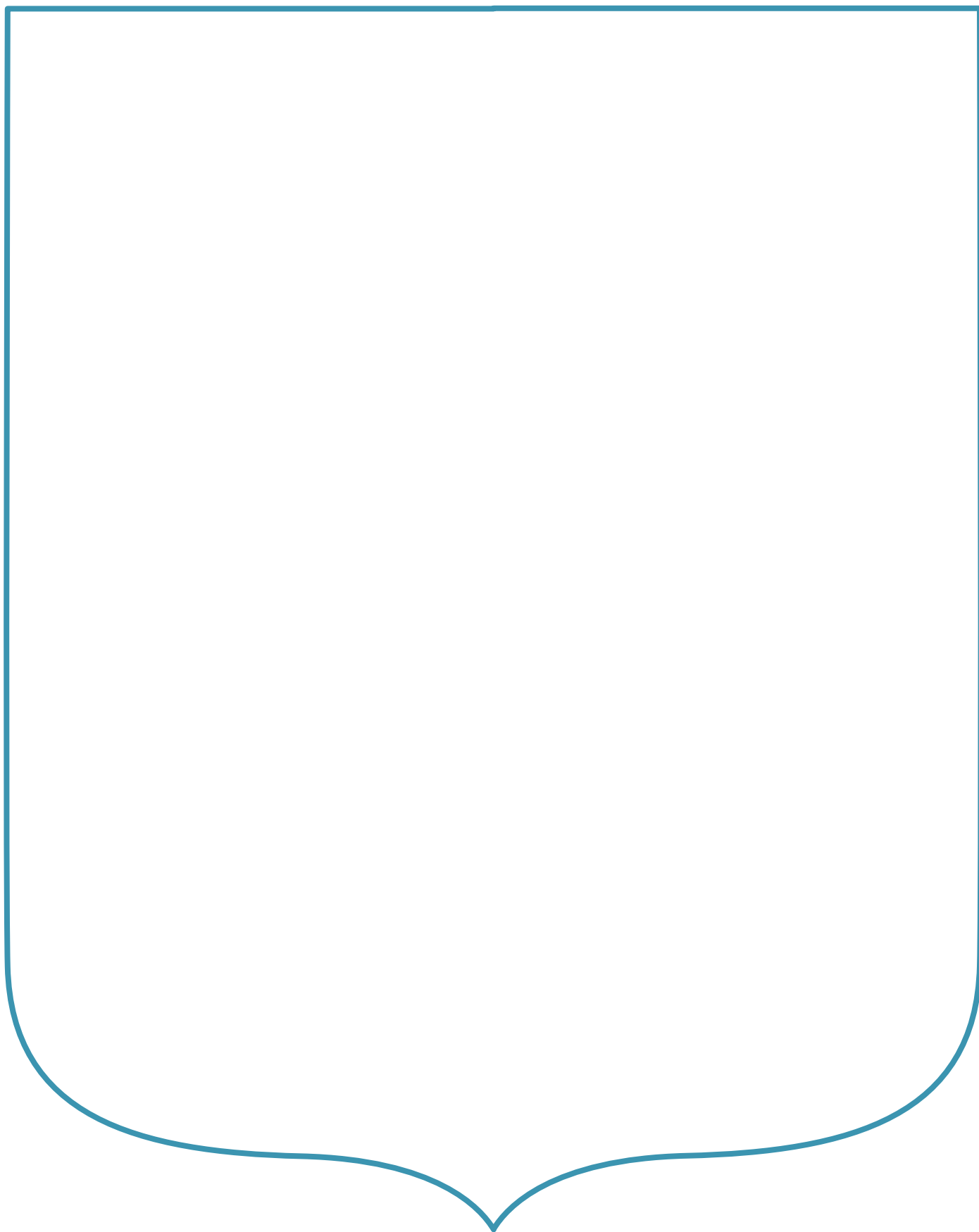
Tarcza to płyta wykonana z drewna, kory, skóry, metalu, dziś również z tworzyw sztucznych, służąca do osłaniania się w czasie starcia z nieprzyjacielem. Tarcze są znane od starożytności i wykorzystuje się je do dziś, z tarcz korzysta m.in. policja. Przybierały różne kształty i wykonywane były w różnych rozmiarach. Oprócz funkcji obronnej pełniły też funkcję komunikacyjną – ich kształt, kolor i namalowane symbole przekazywały informację o właścicielu tarczy, np. z jakiego rodu pochodzi, jakiemu władcy lub w jakiej formacji służy. Tarcza była rodzajem wizytówki i ta funkcja przetrwała do dziś np. na tarczach szkolnych, noszonych przez uczniów na ubraniu lub na tarczach herbowych miast.

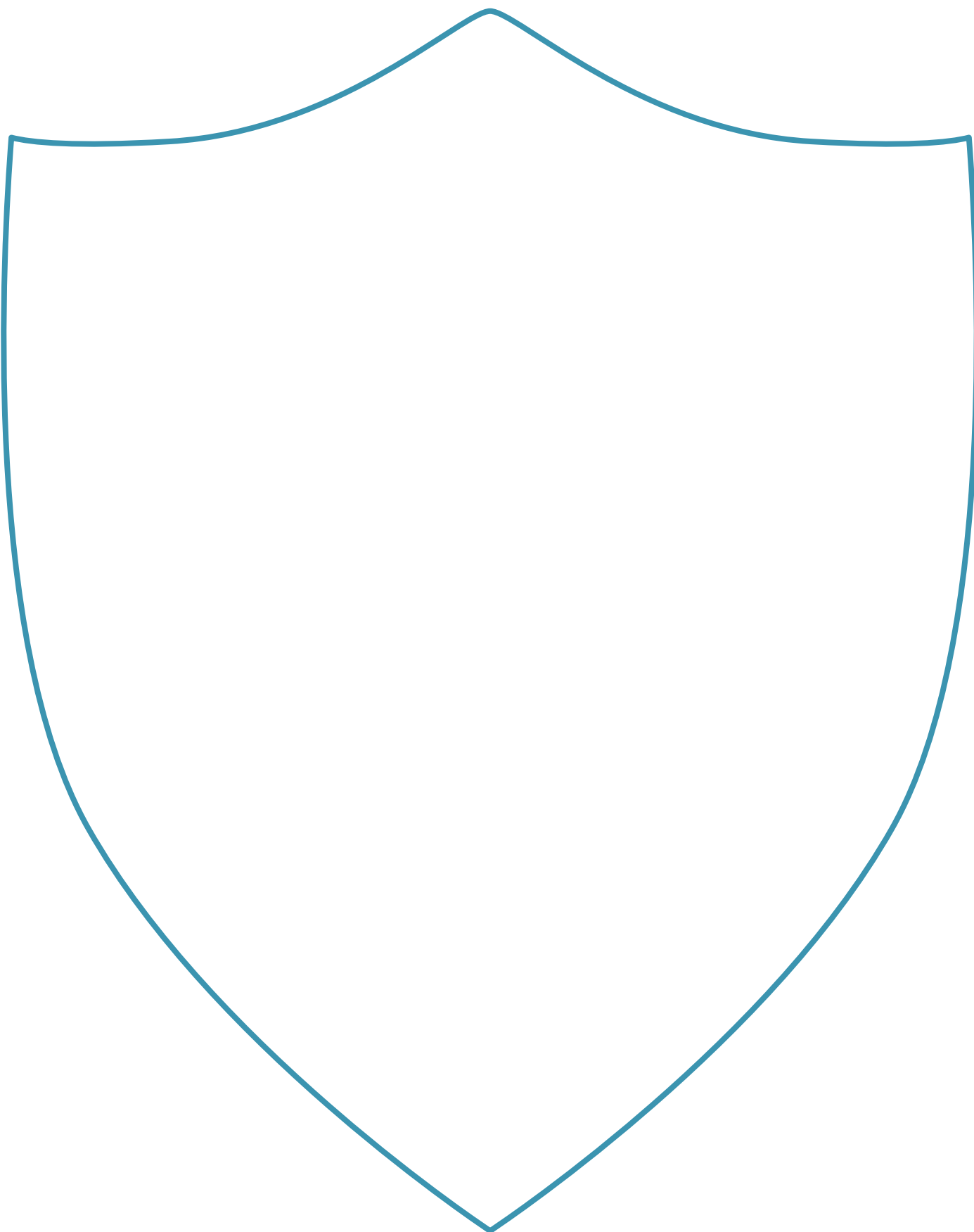
Zaproponuj dzieciom wykonanie własnych tarcz, które będą je chronić przed łamaniem ich praw, czyli praw człowieka i dziecka. Wyjaśnij, że prawa człowieka, w tym prawa dziecka, są narzędziem, które ma chronić ludzi, tak jak tarcze chroniły kiedyś dawnych wojowników i rycerzy.

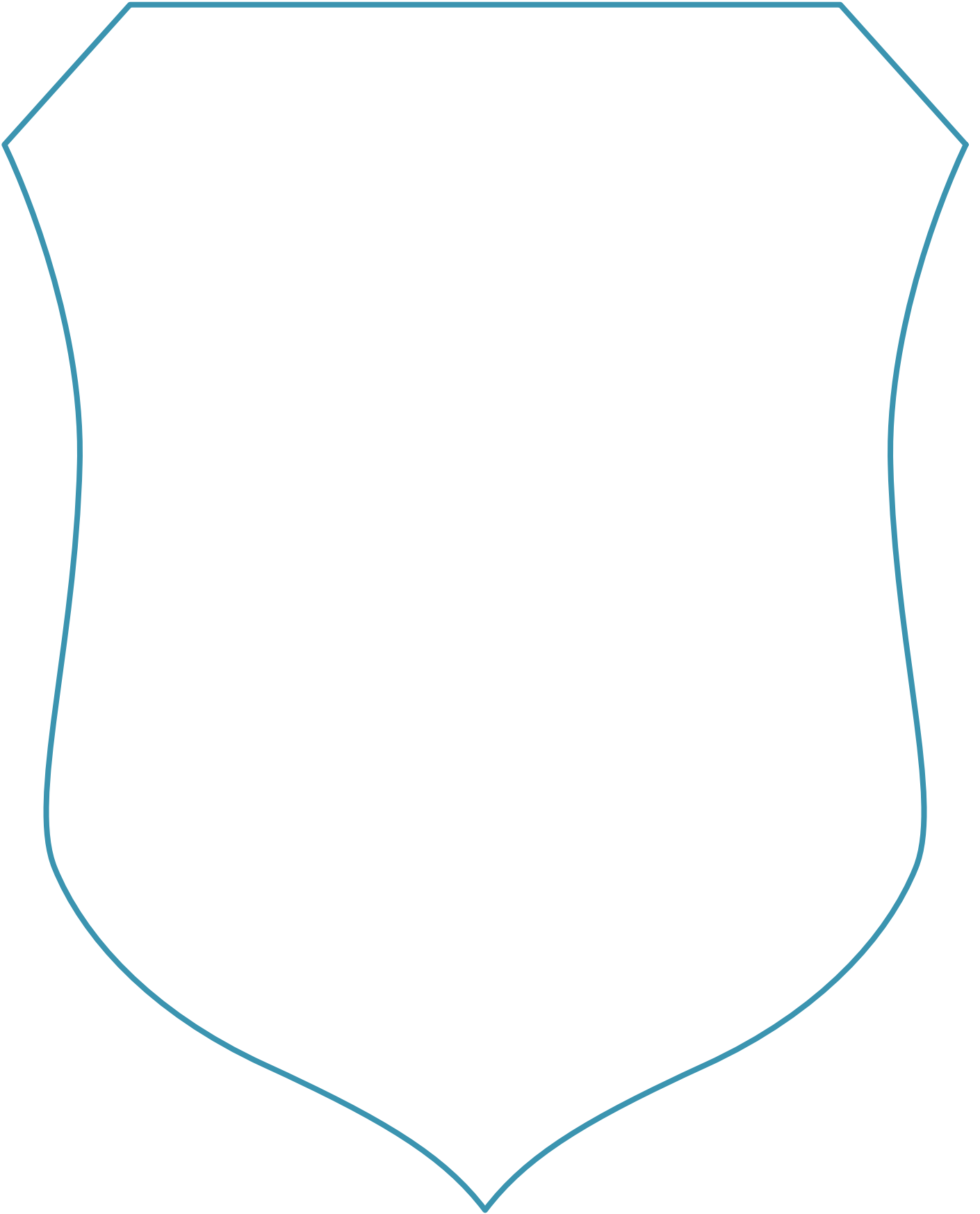
Poproś dzieci, aby narysowały (lub odrysowały) na tekturze kształt tarczy, a następnie ją wycięły. Kolejny etap to wybór najważniejszych dla każdego dziecka praw, które chciałoby na swojej tarczy umieścić. Prawa można zapisać, symbolicznie narysować albo nakleić wydrukowane napisy z wybranymi prawami. Całość dzieci ozdabiają według własnego pomysłu. Gdy prace będą już zakończone, przejdźcie do ostatniego etapu, czyli zamocowania uchwytu albo paska z tektury przyklejonego klejem i wzmocnionego taśmą klejącą (patrz na zdjęcie) lub z sznurków lub wstążek. Wówczas należy tarczę przedziurkować ostrym końcem nożyczek lub nożykiem do papieru, przeciągnąć wstążki i związać je tak, aby powstały dwa uchwyty. W jednym powinno znaleźć się przedramię, drugie będzie służyć do chwycenia dłonią (patrz zdjęcie).

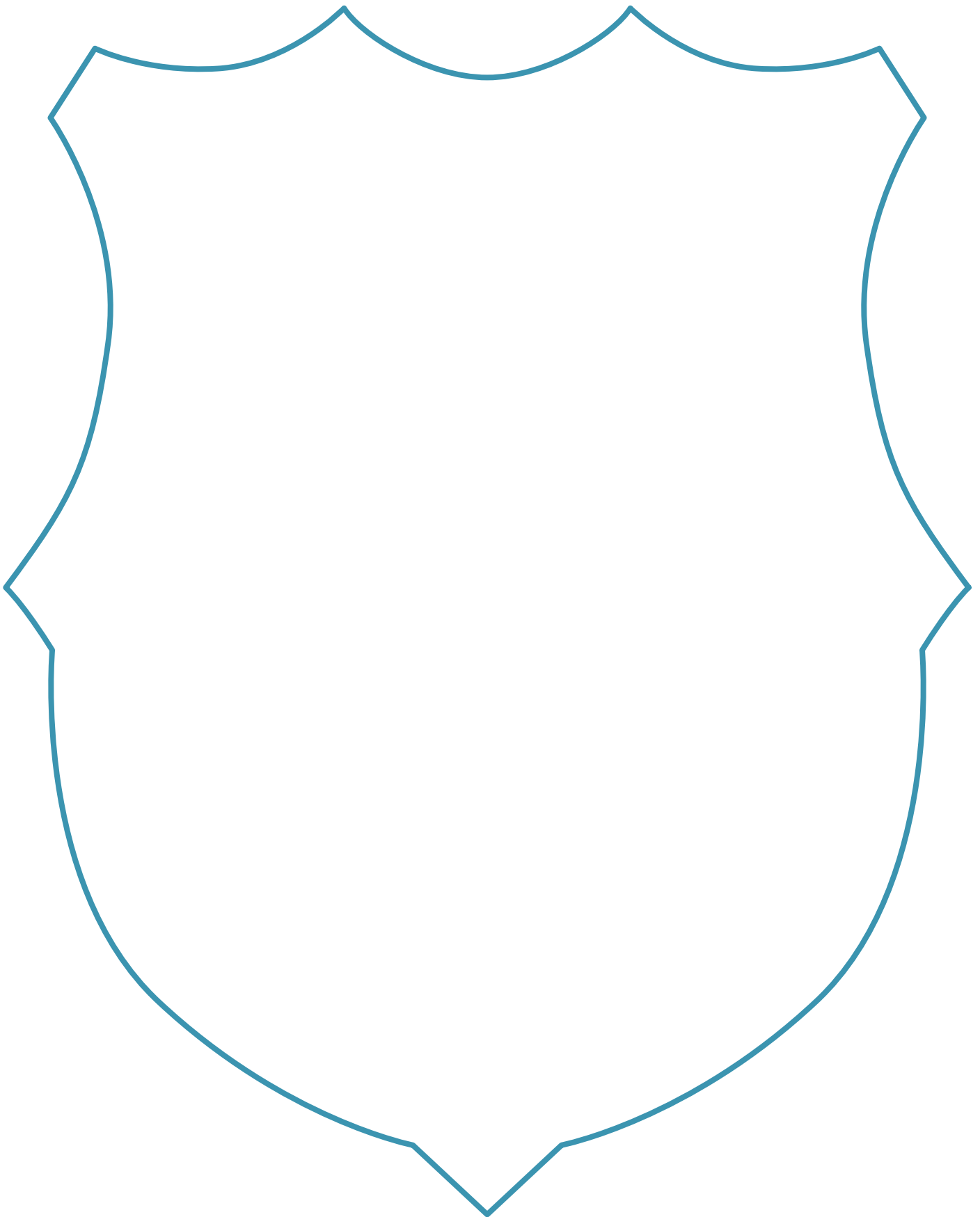
Tak przygotowane tarcze możecie wykorzystać podczas odgrywania scenek o prawach dziecka, do przygotowania występu dla rodziców lub dzieci z innych klas albo w ramach wystawy. Zachęcamy jednak, by tarcze ostatecznie trafiły do domów dzieci, aby przypominać im i ich rodzinom o prawach, które mają wszystkie dzieci.

Prawo do równego traktowania.	Prawo do pokojowych zgromadzeń oraz zrzeszania się.
Prawo do życia.	Prawo do zabawy.
Prawo do wolności.	Prawo do wypoczynku i czasu wolnego.
Prawo do bezpieczeństwa.	Prawo do czystej wody.
Prawo do ochrony przed przemocą.	Prawo do pożywienia.
Prawo do prywatności.	Prawo do opieki lekarskiej.
Prawo do szacunku i dobrego imienia.	Prawo do nauki.
Prawo do obywatelstwa i imienia.	Prawo do rozwoju osobistego.
Prawo wolności myśli i wyznania.	Prawo do korzystania z kultury, sztuki, odkryć nauki.
Prawo do korzystania z własnej kultury i języka.	Prawo do rozwijania swoich talentów i zdolności.
Prawo do wolności opinii i wyrażania poglądów.	Prawo do wychowania w rodzinie.
Prawo do informacji.	

Międzynarodowy Dzień Praw Dziecka – 20 listopada

Materiały:

wydrukowany w jednym egzemplarzu i pocięty załącznik z opisami życia piątki dzieci, karty z prawami człowieka i dziecka ze stron 8-12, kartki do notatek i pisaki.

Zapytaj dzieci, jaki dziś dzień? Czy wiedzą, że dzisiejszy dzień jest wyjątkowy dla wszystkich dzieci? Dzisiaj jest Światowy Dzień Praw Dziecka! To tak, jakby były urodziny wszystkich dzieci na raz. W rzeczywistości 20 listopada to rocznica uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka – międzynarodowego dokumentu, który pomaga chronić dzieci na całym świecie. Wyjaśnij, że obecnie dzieciom na świecie, tak jak wszystkim ludziom, przysługują prawa człowieka, a dlatego, że są dziećmi i potrzebują dodatkowej ochrony i opieki – przysługują im dodatkowe prawa – prawa dziecka.

Konwencja została uchwalona 20 listopada 1986 roku przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Policzcie wspólnie, które urodziny obchodzi dziś Konwencja. Wspólnie zaśpiewajcie „Sto lat” Konwencji. Zapytaj dzieci, czy wystarczy, żeby Konwencja obowiązywała tylko przez sto lat? Czy za kilkadziesiąt lat dzieci nie będą potrzebowały już ochrony?

Podziel dzieci na pięć grup. Rozłóż wśród nich karteczki z opisami życia piątki dzieci. Poproś, aby grupy przeczytały wylosowany opis, a następnie, korzystając z wydrukowanych kart z prawami człowieka i dziecka, zastanowiły się i wypisały na kartce, jakich praw obowiązujących obecnie pozbawione były opisane dzieci. Wyznacz czas na pracę. Poproś grupy o prezentację swoich przemyśleń. Gdy wszystkie grupy opowiedzą już o wylosowanych dzieciach, zapytaj w jakim kraju i kiedy mogły one żyć? Opisane dzieci mogły mieszkać na obszarze naszego kraju 150-300 lat temu. Porozmawiajcie o tym, co się od tego czasu zmieniło w podejściu do dzieci.

Zwróć uwagę uczniów na to, że świat wciąż się zmienia. Ludzie żyją inaczej, ustanawiają nowe prawa. Coś co kiedyś było normą, dziś wydaje się niemożliwe. Jeszcze nie tak dawno rodzice za karę bili dzieci, teraz jest to prawnie zakazane i wiadomo, że bić dzieci nie można. Zastanówcie się, czy są takie rzeczy w życiu współczesnych dzieci, które za sto lat będą wydawać się straszne, a ludzie będą się zastanawiać dlaczego, ktoś tak traktował dzieci?

Na zakończenie zastanówcie się, czy pomimo tego, że Konwencję o prawach dziecka podpisały prawie wszystkie kraje, są na świecie takie miejsca, gdzie współcześnie łamane są prawa dzieci? Czy można coś na to poradzić? Zróbcie burzę mózgow, wypiszcie pomysły i sposoby.

Stasio ma dwa 2,5 roku. Właściwie to nawet jeszcze nie ma swojego imienia, tak mówi na niego niania. Rodzice wolą się nie przyzwyczajać ani do dziecka, ani do imienia. Małe dzieci często chorują i umierają. Jak uda mu się dożyć do pięciu lat, wtedy wymyślą pewnie jakieś imię i będą go częściej widywać. Teraz nim i jego rodzeństwem zajmuje się opiekunka, więc dla dzieci mama i tata to właściwie obce osoby, które widuje raz na tydzień czy dwa przez kilka minut. Nawet ich nie poznaje.

Adaś, 7-letni chłopiec mieszka z rodzicami, rodzeństwem i jeszcze czterema innymi rodzinami w małym domu niedaleko fabryki tkanin, w której pracuje. Odkąd skończył pięć lat pomaga w fabryce, teraz spędza tam nawet 8-10 godzin dziennie, przez sześć dni w tygodniu. Nie ma czasu na zabawę i naukę. Praca jest niebezpieczna, w tkalni ciągle zdarzają się wypadki, a nikt nie ma ubezpieczenia. Jeśli ktoś zachoruje, nie ma ani pracy, ani pieniędzy. W domu panuje straszna bieda i pieniędzy nie wystarcza na nic.

Kasia ma 12 lat, pracuje w kuchni jako pomoc kuchenna: sprząta, pali w piecu, zmywa, obiera, kroci. Nigdy nie dostała za swoją pracę pieniędzy, bo gospodarz domu twierdzi, że musi ją utrzymywać i kosztuje to więcej niż warta jest jej praca. Kasia nie może wrócić do rodziców, bo są zbyt biedni, by ją przyjąć. W domu jest jeszcze sześcioro młodszego rodzeństwa. Poza tym bez pieniędzy nie miałyby jak wrócić do domu położonego 40 kilometrów dalej. Zresztą dziewczynka sama bałaby się wyruszyć pieszo przez nieznanne tereny, to bardzo niebezpieczne. I nie chciałyby narazić się na gniew gospodarzy. Skoro poszturczą i popychają ją za każdą drobnostkę, to kara za ucieczkę byłaby straszna.

Marcin ma 14 lat. Mieszka z ojcem, starszym i młodszym bratem, mama nie żyje, mieszka z nimi jeszcze dalsza rodzina. Ojciec jest ważną osobistością, majątek i pozycję odziedziczył po nim najstarszy brat Marcina, ale ojciec wobec wszystkich synów jest bardzo wymagający. Twierdzi, że dzieci i ryby głosu nie mają. Chłopcy do 10. roku życia nawet nie mogli jadać przy stole z dorosłymi. Ojciec nie interesuje zainteresowania synów, ma już wobec nich konkretne plany. Każdy z nich zdobył wykształcenie i musiał nauczyć się walczyć. Marcin niedługo po raz pierwszy będzie uczestniczył w wojnie. Wielu z jego kuzynów zmarło podczas walk, najmłodszy miał 11 lat.

Maria ma 16 lat. Nie mogła chodzić do szkoły i uczyć się tego, czego uczyli się bracia, czyli fizyki, historii, chemii, filozofii, bo była dziewczyną. Nie mogła też chodzić po drzewach, ani ganiać z chłopcami po podwórku. Tata zatrudnił dla niej nauczycielkę. Miała lekcje gry na pianinie, czytała poezję, nauczyła się szyć i haftować, ale nigdy nie mogła robić tego, co ją naprawdę ciekawi. Zawsze chciała zajmować się astronomią. Rodzice właśnie wydają ją za mąż za 30-letniego, bogatego kupca, więc pewnie zaraz sama zostanie matką.

Nieważne skąd jesteś

Materiały:

wydrukowane i pocięte karty – po jednej dla każdego ucznia. Przed zajęciami dopasuj liczbę kart do liczby uczestników zajęć i wydrukuj karty tak, aby osoba z ostatnią kartą pytała o kraj z pierwszej karty. Na przykład przy 9 uczestnikach Lasse ze Szwecji powinien zapytać o osobę z Nigerii (a nie z Filipin). Potasuj karty przed rozdaniem.

Powiedz dzieciom, że za chwilę rozdasz im karty z imionami dzieci z różnych krajów na świecie. Są wśród nich i dziewczynki, i chłopcy, ale wszystkie są równolatkami dzieci z waszej klasy. Dzieci te noszą popularne w danym kraju imiona, które czasem mogą być trudne do wymówienia i niespotykane w Polsce. Rozłóż wśród dzieci karty. Poproś, żeby po cichu przeczytały treść karty. Wyjaśnij zasady zabawy. Następnie poproś jedno z dzieci o odczytanie na głos swojej karty. Zadaniem wszystkich jest uważne słuchanie po to, by kolejna odezwała się osoba wywołana przez poprzednika. Gdy wszystkie dzieci przeczytają swoje karty, czyli wywołana zostanie osoba, która czytała jako pierwsza, zapytaj uczniów, czy dzieci mają tylko te prawa, które miały zapisane na swojej karcie? Czy wszystkie prawa przysługują wszystkim dzieciom?

Zadanie to może być przyczynkiem do dyskusji o tym, że wszystkie dzieci na całym świecie mają te same prawa, ale niektóre z nich mogą mieć więcej trudności w korzystaniu ze swoich praw. Możesz porównać sytuację dzieci z Polski z dziećmi z innych krajów, na przykład tam gdzie toczą się konflikty zbrojne albo sytuacja ekonomiczna jest trudniejsza. W jaki sposób możemy pomóc wszystkim dzieciom cieszyć się całokształtem ich praw?

Na zakończenie możesz poprosić dzieci, aby wkleiły kartę do zeszytów albo na wydrukowaną z załącznika kartę pracy i dowiedziały się czegoś więcej o kraju pochodzenia wylosowanej postaci. Możesz również poprosić dzieci, by narysowały ulubioną zabawę wylosowanej postaci.

Jestem Sagun z
Nigerii

i
mam prawo
do informacji.

A kto jest z Wielkiej
Brytanii?

Jestem Oliver z
Wielkiej Brytanii

i
mam prawo
do nauki.

A kto jest z Japonii?

Jestem Akiko z
Japonii

i
mam prawo
do życia.

A kto jest z Indii?

Jestem Nandita z
Indii

i
mam prawo
do rozwoju.

A kto jest z Armenii?

Jestem Narek z
Armenii

i
mam prawo do opieki
medycznej.

A kto jest z Maroka?

Jestem Mohamed z
Maroka

i
mam prawo
do prywatności.

A kto jest z Brazylii?

Jestem Tania z
Brazylii

i
mam prawo
do czasu wolnego.

A kto jest z Zimbabwe?

Jestem Tsitsi z
Zimbabwe

i
mam prawo
do wyrażania własnych
poglądów.

A kto jest z Czech?

Jestem Radka z
Czech

i
mam prawo
do ochrony przed
wykorzystaniem

A kto jest z Mongolii?

Jestem Odval z
Mongolii

i
mam prawo
do posiadania imienia.

A kto jest z Białorusi?

Jestem Ivan z
Białorusi

i
mam prawo
do wyboru wyznania.

A kto jest ze Szwecji?

Jestem Lasse ze
Szwecji

i
mam prawo
do posiadania
obywatelstwa.

A kto jest z Filipin?

Jestem Noel z
Filipin
i
mam prawo
do korzystania z kultury.

A kto jest z Urugwaju?

Jestem Camila z
Urugwaju
i
mam prawo
do posiadania własnych
rzeczy.

A kto jest z Turcji?

Jestem Elif z
Turcji
i
mam prawo
do wolności.

A kto jest z Madagaskaru?

Jestem Mirana z
Madagaskaru
i
mam prawo
do bezpiecznego domu.

A kto jest z Australii?

Jestem William z
Australii
i
mam prawo
do pożywnego jedzenia.

A kto jest z Jamajki?

Jestem Daniel z
Jamajki
i
mam prawo
do bezpieczeństwa.

A kto jest z Rosji?

Jestem Olga z
Rosji
i
mam prawo
do życia z rodzicami.

A kto jest z Senegalu?

Jestem Didier z
Senegalu
i
mam prawo
do zabawy.

A kto jest z Haiti?

Jestem Michel z
Haiti
i
mam prawo
do traktowania na równi
z innymi dziećmi.

A kto jest z Armenii?

Jestem Li z
Chin
i
mam prawo
do swobody myśli.

A kto jest z Nowej
Zelandii?

Jestem Ruby z
Nowej Zelandii
i
mam prawo
do wypoczynku.

A kto jest z Izraela?

Jestem Ahmad z
Izraela
i
mam prawo
do zrzeszania się.

A kto jest z Chile?

Jestem Ana z
Chile
i
mam prawo
do pokojowych
zgromadzeń.

A kto jest z Argentyny?

Jestem Santino z
Argentyny
i
mam prawo
do ochrony życia
rodzinnego.

A kto jest z Zachodniej
Sahary?

Jestem Mariem z
Zachodniej Sahary
i
mam prawo
do ochrony przed złym
traktowaniem.

A kto jest z Jordanii?

Jestem Jana z
Jordanii
i
mam prawo
do ochrony przed
przemocą fizyczną.

A kto jest z Polski?

Jestem Zuzia z
Polski
i
mam prawo
do opieki zastępczej,
gdy rodzice nie mogą się
mną zajmować.

A kto jest z Pakistanu?

Jestem Omar z
Pakistanu
i
mam prawo
do czystej wody.

A kto jest z Kanady?

Jestem Emma z
Kanady
i
mam prawo
do ochrony przed
przemocą psychiczną.

A kto jest z Libii?

Jestem Aya z
Libii
i
mam prawo
do ubezpieczeń.

A kto jest z Francji?

Jestem Enzo z
Francji
i
mam prawo
do pomocy państwa,
gdy moi rodzice sobie
nie radzą.

A kto jest z Malezji?

Jestem Adam z
Malezji
i
mam prawo
do rozwijania talentów.

A kto jest z Włoch?

Jestem Sofia z
Włoch
i
mam prawo
do mówienia
we własnym języku.

A kto jest z Chile?

Jestem Catalina z
Chile
i
mam prawo
do korzystania
ze zdobyczy nauki.

A kto jest z Nigerii?

Prawa człowieka dla każdego

Wydrukuj karty z prawami człowieka i dziecka ze stron 8-12.

Rozłóż je wśród uczniów (lub pozwól wybrać im po jednym z praw) i poproś, aby każdy z nich zastanowił się i w wybranej formie przedstawił, dlaczego prawo to jest ważne dla niego osobiście lub dla innych dzieci (np. w innych krajach). Zadanie to możesz wykorzystać jako podsumowanie lekcji o prawach człowieka i dziecka, wówczas wystarczy krótka ustna wypowiedź. Wcześniej uczniowie mogą porozmawiać w parach, żeby się przygotować i skonfrontować z kolegą lub koleżanką swoje przemyślenia. Możesz również wykorzystać zadanie na lekcji plastyki i poprosić uczniów, aby zilustrowali swoje przemyślenia na ten temat. Uczniowie mogą też odegrać w małych grupach scenki na temat wylosowanych praw i ich znaczenia.

Zgadzam się/nie zgadzam się

Oprac. na podstawie:

Kompasik, Edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi, red. Nancy Flowers, Warszawa 2009.

Materiały:

w zależności od wybranej formy zajęć – papierowa taśma klejąca lub linia do rozdzielania sali na dwie części, wydrukowana lista twierdzeń z załącznika (jedna lub dla każdej grupy), pisaki.

Przed zajęciami wybierz spośród poniższych twierdzeń te, które chcesz wykorzystać podczas zajęć. Dopasuj je do wiedzy i wieku dzieci oraz do formuły zajęć, którą masz zamiar wykorzystać. Możesz stworzyć własne stwierdzenia pasujące do problemów, o których wcześniej rozmawialiście, albo takie, o których warto, według Ciebie, porozmawiać z dziećmi. Zajęcia mogą być wstępem do dłuższej dyskusji albo podsumowaniem zajęć.

Niezależnie od wyboru formy zajęć, rolą dzieci jest wyrażenie własnych opinii na poruszane tematy. Umiejętność namysłu nad różnymi kwestiami, określenie swojego stanowiska, a następnie przedstawianie go i uargumentowanie jest niezwykle cenną umiejętnością. Odwaga do wyrażania własnego zdania i walczenia o nie, zwłaszcza gdy różni się ono od opinii większości, jest warta docenienia, choć równie istotna jest umiejętność zmiany zdania pod wpływem rzeczowych, sensownych argumentów.

Przygotowany zestaw zdań nie daje jasnych odpowiedzi. Może być różnorako rozumiany i interpretowany, choć są tu zdania, które nie powinny budzić wątpliwości. Przygotowując zajęcia weź pod uwagę, że będziesz potrzebować dużo czasu na dyskusję.

Możliwe sposoby wykorzystania zdań:

1. Podziel salę na dwie części za pomocą liny lub malarskiej taśmy klejącej. Po jednej stronie połóż kartkę z napisem „zgadzam się”, a po drugiej „nie zgadzam się”. Wyjaśnij dzieciom, że będziesz odczytywać kolejne zdania, a ich zadaniem będzie ustawienie się po wybranej stronie linii w zależności od tego, co sądzą na dany temat. Im dalej od linii dzielącej salę stanie dziecko, oznacza to większe zdecydowanie, czyli zdecydowanie zgadzam się lub zdecydowanie się nie zgadzam.
2. Podziel uczniów na pary, rozdaj kartki z wydrukowanymi zdaniami (nie więcej niż 8 zdań), poproś, aby uczniowie w parach zdecydowali, czy zgadzają się z wypisanymi stwierdzeniami czy nie. Każde zdanie uczniowie powinni wspólnie przeczytać, przedyskutować, a następnie na osi „zgadzam się” / „nie zgadzam” zaznaczyć wspólną odpowiedź lub – jeśli opinie są zdecydowanie różne – osobne punkty na osi. Gdy wszystkie pary skończą pracę, połącz je w czwórki i poproś o porównanie wyników. W przypadku rozbieżności, przedyskutujcie je. W ostatnim etapie omówcie wspólnie całą klasą, jakie są poglądy uczniów w konkretnych sprawach.
3. Rozłóż wśród uczniów lub par zdania i poproś o przeprowadzenie sondażu opinii wśród kolegów z klasy, lub w rozszerzonej wersji, wśród wybranych przez uczniów osób – rodziny, kolegów spoza klasy, sąsiadów itd. Sondaż powinien być prowadzony w sposób bezstronny, czyli badacze nie ujawniają swoich przekonań podczas zbierania danych. Warto, by uczniowie notowali argumenty przedstawiane przez ankietowane osoby. Ostatnim etapem będzie przygotowanie zbiorczego zestawienia wyników badania wraz z komentarzem badacza, uwzględniającym odniesienie do Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka lub Konwencji o Prawach Dziecka.

?

Dzieci nie mają prawa do uczestniczenia w decyzjach podejmowanych w domu.

?

Rodzice wiedzą najlepiej, co jest najkorzystniejsze dla dziecka.

?

Wypowiadanie się na tematy dotyczące szkoły, może być dla dzieci niebezpieczne.

?

Każdy ma prawo oceniać wygląd innych.

?

Każdy ma prawo do korzystania z dóbr kultury i ściągania z sieci pirackich filmów albo używania w swoich prezentacjach zdjęć znalezionych w internecie.

?

Tylko starsze dzieci mogą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji.

?

O wystroju sali lekcyjnej powinny decydować tylko dziewczyny.

?

Do biblioteki publicznej nie mogą zapisać się osoby, które nie są Polakami.

?

Jeśli jakiś dorosły nie głosuje w wyborach, nie może potem narzekać na władze.

?

Jeśli szef oceni, że pracownik nie pracuje wystarczająco dobrze, to pracownik traci prawo do urlopu.

?

Każde dziecko, na równych prawach, może uczestniczyć w pracach samorządu szkolnego.

?

Ludzie, którzy mają kłopoty z prawem, tracą prawo do wolności opinii i wyrażania jej.

?

Rodzice są odpowiedzialni za przyszłość dziecka, więc sami najlepiej wiedzą jaką szkołę średnią dla niego wybrać.

?

Dzieci mogą same decydować w co się ubrać.

?

Jeśli rodzice uznają, że dziecko jest niegrzeczne, mogą za karę nie dać mu obiadu i kolacji.

?

Uczniowie mają prawo wypowiadać się na temat metod nauczania wykorzystywanych w szkole.

?

Do samorządu szkolnego mogą kandydować tylko uczniowie ze średnią co najmniej 5.0

?

Nie wszystkim dzieciom przysługuje to samo prawo do uczestnictwa. Dzieci biedne mają tu mniejsze prawa niż bogate.

?

Uczestniczyć w życiu szkoły, to znaczy mówić dużo na lekcjach.

?

Ludzie mają prawo robić wszystko, na co mają ochotę.

?

Jeśli rodzice jakiegoś dziecka się rozwodzą, to ma ono prawo wyrazić swoją opinię w sprawie tego, gdzie będzie mieszkać.

?

Jeśli uczeń się źle uczy, to traci prawo do czasu wolnego, zabawy i rekreacji.

?

Dorosły ma obowiązek wystuchania dziecka, gdy chce ono coś powiedzieć.

Powiązanie praw ze sobą – prawa są niepodzielne

Materiały:

wydrukowane karty z prawami człowieka i dziecka z zadania „Prawa Człowieka i Dziecka w obrazkach”
– komplet dla każdej grupy, a także duże arkusze papieru, np. pakowego, markery i klej dla grup.

Wyjaśnij dzieciom, że dziś zajmiecie się jedną z cech praw człowieka. Prawa człowieka są:

powszechne

– obowiązują na całym świecie i przysługują każdemu człowiekowi, niezależnie od koloru skóry, narodowości, płci, wieku, języka, wyznania, pochodzenia, majątku, poglądów, orientacji seksualnej;

przyrodzone

– przysługują każdemu człowiekowi od chwili urodzenia, ponieważ jest człowiekiem;

niezbywalne i nienaruszalne

– nie można się ich zrzec i nie można ich nikomu odebrać.

Prawa człowieka są również **niepodzielne**, czyli wszystkie stanowią integralną i współzależną całość. Temu zagadnieniu poświęcone jest zadanie.

Odczytaj albo własnymi słowami opisz historię Aiszy. Poproś uczniów, aby powiedzieli jakie prawo jest łamane w tej historii. Być może pojawi się jedna odpowiedź – prawo do wody, ale może dzieci od razu zwrócą uwagę, że jednocześnie łamane są inne prawa. Dla ułatwienia możesz rozdać uczniom karty z wypisanymi prawami, albo rozłożyć je w widocznym dla wszystkich miejscu.

W centralnym punkcie tablicy zapisz imię Aisza a pod nim „prawo do wody” (lub inne hasło, jeśli uczniowie uznają inne prawo za kluczowe w tej historii). Wokół dopisz pozostałe prawa, które wymieniali uczniowie w kontekście tej historii. Zamiast zapisywać prawa na tablicy, możesz magnesami przypinać je do tablicy. Dokładniej przyjrzyjcie się historii Aiszy. Poproś dzieci, żeby zastanowiły się jak wygląda jej dzień, wówczas łatwiej będzie odszukać te prawa, które nie mogą być w pełni respektowane ze względu na łamanie pierwszego prawa. Na przykład brak dostępu do wody, czyli łamanie prawa do czystej wody jest związane z prawem do odpowiednich warunków życia. Brak wody wpływa również na prawo do czasu wolnego, bo dziewczyna musi chodzić po wodę, co zajmuje jej kilka godzin dziennie i nie ma czasu na odpoczynek (prawo do odpoczynku), na zabawę (prawo do zabawy), z tego samego powodu nie może również chodzić do szkoły (prawo do nauki), czy rozwijać własnych talentów (prawo do rozwoju). Łamane jest również jej prawo do ochrony przed wykonywaniem pracy zbyt ciężkiej lub utrudniającej naukę. Dziewczyna jest dyskryminowana ze względu na płeć, bo to dziewczynki tradycyjnie przynoszą wodę dla rodziny. Gdyby była chłopcem, miałyby więc większą szansę chodzić do szkoły i rozwijać się.

Gdy wszystkie prawa zostaną zapisane/przyczepione do tablicy, połączcie liniami centralnie umieszczone prawo do wody z pozostałymi prawami. Wspólnie zastanówcie się, jak poszczególne prawa wpływają na siebie. Poproś o wyjaśnienie powiązań i zaznaczenie ich liniami na tablicy.

Następnie podziel uczniów na grupy. Każdej grupie daj również wydrukowane karty z wypisanymi prawami człowieka i dziecka, markery oraz duży arkusz papieru (np. pakowego). Poproś uczniów, aby wybrali jedno dowolne prawo i wymyślili historię, w której prawo to jest łamane. Kartę z prawem i opisem historii należy przykleić na środku arkusza papieru. Następnie poproś, by zastanowili się, jak wybrane przez nich prawo łączy się z innymi prawami. Podobnie jak wcześniej zrobiliście to wspólnie na tablicy, teraz grupy samodzielnie powinny utworzyć siatkę połączeń wraz z skrótowo zapisaną argumentacją.

Gdy grupy zakończą pracę nad swoimi przykładami, przejdźcie do prezentacji wyników.

W podsumowaniu zwróć uwagę, że prawa zależą od siebie nawzajem i łamanie jednego prawa ma wpływ na inne. Wyjaśnij, że wszystkie prawa stanowią integralną i współzależną całość – są niepodzielne.

Aisza mieszka z rodzicami, babcią i bratem na wsi. Ma wspaniałą rodzinę, kochanego tatę, cudowną mamę, babcię, która rozpieszcza wnuki i zabawnego młodszego brata – Kene. A wokół mnóstwo przyjaciół. Aisza ma 11 lat, uwielbia słuchać muzyki i tańczyć. To wspólna pasja Aiszy i jej kuzynki Dady, która mieszka w mieście. Dada ma szczęście – po lekcjach chodzi na kółko taneczne. Aisza nie chodzi do szkoły, bo najbliższa jest oddalona o sześć kilometrów od domu. Aisza ma za to inny, czasochłonny obowiązek. Codziennie wraz z mamą i wieloma innymi kobietami i dziewczętami chodzi po wodę. Niestety, w ich wiosce wszystkie studnie wyschły, od wielu lat deszcze są bardzo rzadkie i skąpe. Jedyne miejsce, skąd można teraz wziąć wodę to odległa o ponad cztery kilometry od wioski rzeka. Woda w rzece nie jest zbyt czysta, w dodatku z roku na rok rzeka robi się coraz płytsza. Spacer w stronę rzeki jest nawet całkiem przyjemny, bo zawsze można porozmawiać z przyjaciółmi czy sąsiadkami. Zdecydowanie gorzej jest w drugą stronę, kiedy naczynia są wypełnione wodą. Cała wyprawa zajmuje co najmniej trzy godziny. Rodzina bardzo stara się oszczędzać wodę, ale czasem okazuje się, że wody zabrakło i trzeba całą wyprawę powtórzyć jeszcze raz tego samego dnia. Potem Aisza pomaga mamie w domu. Mama była kiedyś krawcową, ale odkąd nie ma wody w studniach we wsi i trzeba ją nosić, zajmuje jej to tyle czasu, że nie może dojeżdżać do miasteczka. Zresztą woda z rzeki powoduje, że wszyscy częściej chorują, a najczęściej brat Aiszy i babcia. Teraz pracuje tylko tata, więc mają mniej pieniędzy niż kiedyś.

Co oznaczają prawa człowieka dla mnie i reszty świata

Scenariusz zajęć dla uczniów szkół średnich

Materiały:

pocięty załącznik nr 1, karteczki samoprzylepne, przybory do pisania, duży arkusz papieru (A1, pakowy), marker, pocięty załącznik nr 3.

Zapisz na tablicy cytaty z Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka: **„Uznanie przyrodzonej godności oraz równych i niezbywalnych praw wszystkich członków wspólnoty ludzkiej jest podstawą wolności, sprawiedliwości i pokoju na świecie”**.

Poinformuj uczniów, że dziś będziecie zajmować się prawami człowieka. Podziel uczniów na 8. grup i rozłóż wśród nich postaci z załącznika nr 1., rozdaj karteczki typu „post-it” do notatek i przybory do pisania. Poproś, aby uczniowie zastanowili się i wynotowali, jakie prawa miały wylosowane przez nich postaci. Poproś o zastanowienie się nad tym, jak wyglądało życie tej osoby, a także o porównanie swoich praw z prawami, które posiadały te osoby i wypisanie praw, które dziś wydają się nam zupełnie naturalne, a w innym czasie lub w innym miejscu nie były uznawane lub respektowane. Każde prawo powinno znaleźć się na osobnej karteczce. Po zakończeniu poproś przedstawicieli grup o odczytanie informacji z karteczek. Zastanówcie się nad prawami człowieka w historii i współcześnie. Zapytaj czy w mniemaniu uczniów społeczność międzynarodowa i rządy krajów powinny zapewnić ludziom jeszcze jakieś prawa, które nie zostały wypisane wcześniej – jeśli tak, należy je wypisać na karteczkach. Wszystkie karteczki będą potrzebne w dalszej części zajęć.

Następnie przedstaw historię praw człowieka, genezę uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz jej rozwinięcie w postaci Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (1966 rok) oraz Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Poinformuj, że do praw człowieka odwołują się liczne konwencje międzynarodowe, a także konstytucje poszczególnych państw.

Wyjaśnij, że koncepcja praw człowieka zakłada, że przysługują one każdemu człowiekowi tylko z tego powodu, że jest on człowiekiem. Prawa człowieka są więc przyrodzone i powszechne – przysługują każdej osobie z racji urodzenia, należą do każdego człowieka, stanowiąc część jego człowieczeństwa. Prawa człowieka są niezbywalne (nikt nie może się ich zrzec, nawet dobrowolnie), nienaruszalne (istnieją niezależnie od władzy i nie mogą być przez nią regulowane, państwo ma służyć jako narzędzie ich ochrony i realizacji), naturalne i niepodzielne (są wzajemnie od siebie zależne). Poszanowanie praw człowieka i godności ludzkiej jest uznawane za podstawę sprawiedliwości i pokoju na świecie. Szczególny nacisk położyć na uświadomienie uczniom, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka wraz z dodatkowymi konwencjami i paktami stanowi pierwszy na taką skalę i tak istotny zestaw dokumentów odnoszący się do życia wszystkich ludzi na świecie. Jak podkreślała Mary Robinson, była Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka w przemówieniu z września 1999 roku „prawa człowieka nie mogą być dobrem luksusowym, ale dobrem powszechnym, bez względu na to, czy ktoś mieszka w Luandzie, czy w Londynie”.

Obowiązujące międzynarodowe pakiety dzielą prawa i wolności na:

- **osobiste** – bezpośrednio dotyczące egzystencji człowieka (prawo do życia, zakaz tortur, prawo do wolności, prawo do prywatności, wolność myśli, sumienia i wyznania, prawo do rzetelnego procesu sądowego)
- **polityczne i publiczne** – gwarantujące jednostce możliwość aktywnego udziału w rządzeniu państwem (wolność stowarzyszania się, wolność zgromadzeń, prawo do wybierania swoich przedstawicieli i bycia wybieranym, prawo do informacji o działaniach władz)
- **ekonomiczne, socjalne i kulturalne** – prawo do własności, swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej, do pracy; prawo do urlopu, do zabezpieczenia socjalnego, prawo do edukacji, prawo do opieki zdrowotnej; prawa do korzystania z dóbr kultury.

Wyjaśnij, że pierwsze dwie grupy, czyli prawa i wolności osobiste oraz polityczne zaliczane są do tzw. praw pierwszej generacji. Prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne są prawami drugiej generacji. Między prawami pierwszej i drugiej generacji widać istotną różnicę. Prawa drugiej generacji opierają się na aktywnej postawie państwa w zapewnieniu praw swoim mieszkańcom. Natomiast prawa pierwszej generacji są zwrócone przeciw państwu – tzn. chronią jednostkę przed ograniczeniami nakładanymi przez władzę państwa (choć np. realizacja prawa do życia wymaga aktywnego działania państwa, m.in. zapewnienia opieki medycznej, ochrony przed przemocą).

Rozłóż na środku klasy albo powieś na tablicy arkusz papieru podzielony na trzy kolumny, pierwsze dwie zatytułuj „prawa I generacji” i „prawa II generacji” (trzecia kolumna na razie pozostaje niezatytułowana). Poproś uczniów o podzielenie karteczek z prawami wypisanymi w pierwszej części zajęć na kategorie zwane generacjami i przyklejenie ich na arkusz papieru we właściwych kolumnach. Zapytaj czy znalazły się takie prawa, które nie pasują ani do pierwszej, ani do drugiej kolumny. Poproś o ich odczytanie.

Wyjaśnij, że Powszechna Deklaracja Praw Człowieka powstała ponad 60. lat temu, a główne pakiety szczegółowo regulujące ochronę praw człowieka ponad 40. lat temu. Od tego czasu świat bardzo się zmienił pod wieloma względami, a szczególną rolę odgrywa globalizacja. W związku z tym konieczne staje się zagwarantowanie nowych praw – zwanych prawami człowieka trzeciej generacji. Prawa te odnoszą się do jakości życia, zalicza się do nich: prawo do rozwoju, prawo do pokoju, prawo do bezpiecznego środowiska, prawo do korzystania ze wspólnego dziedzictwa ludzkości. Ich realizacja wymaga współpracy międzynarodowej i ściśle się na niej opiera. Są to jednocześnie prawa indywidualne i zarazem kolektywne, gdyż odnoszą się zarówno do pojedynczych osób, jak i do całych narodów. Poproś o uzupełnienie trzeciej kolumny karteczkami i wpisz jej tytuł.

Poproś, aby uczniowie usiedli w dużym kole. Rozdaj każdemu z uczniów kartkę. Niech każdy wyobrazi sobie swojego rówieśnika, obojętnie czy dziewczynę czy chłopca, z dowolnego kraju (Szwecji, Bułgarii, Rosji, Indii, Peru czy jakiegokolwiek innego), a następnie na kartce napisze, jakie marzenia ma wyobrażona osoba, kim chciałaby być, co w życiu zobaczyć, co osiągnąć, czego się nauczyć, co i kogo poznać. Przeznacz na ćwiczenie około 5 minut. Ważne, by każdy opisując marzenia swego rówieśnika, miał w głowie jego wyobrażenie, ale także dopasowywał marzenia do możliwości wyobrażonej osoby. Dalsza część ćwiczenia ma pokazać, że każdy z nas ma prawo do takich samych marzeń i do tego, by je zrealizować.

Rozłóż wśród uczniów karteczki-wizytówki (załącznik nr 2.), na których uczeń znajdzie imię i kraj pochodzenia jakiejś osoby. Poproś uczniów, żeby wyobrazili sobie, że wylosowana przed chwilą postać ma takie same marzenia i plany życiowe jak wymyślona wcześniej przez ucznia osoba. Zasugeruj uczniom, by w razie potrzeby zmienili końcówki z żeńskich na męskie i odwrotnie, a następnie poproś, by wybrane osoby opowiedziały o marzeniach wylosowanej postaci oraz powiedziały, kim była postać wymyślona przez nich.

Po kilku prezentacjach, zapytaj uczniów o ich odczucia w momencie zmiany osoby marzącej. Możesz poprosić, by uczniowie jeszcze raz zmienili postać, przekazując wizytówki sąsiadowi po prawej stronie. Okaze się, że te same marzenia może mieć zarówno Kacper z Polski, Dilma z Brazylii i Gloria z Filipin. Być może już w trakcie ćwiczenia pojawią się refleksje uczniów, co do możliwości zrealizowania pewnych marzeń w różnych częściach świata. Może pojawić się sytuacja, w której autor marzeń wymyślił sobie postać z mniej rozwiniętego kraju i jej oczekiwania od życia są skromne, a wylosowana postać będzie pochodziła z bogatej Północy, wówczas marzenia w ocenie uczniów mogą być nieadekwatne. Ale czy rzeczywiście? Czy wszyscy mieszkańcy Północy chcą być bogaci, sławni i podróżować po świecie zamiast wieść spokojne, szczęśliwe życie, a może autor marzeń odebrał mieszkańcowi globalnego Południa prawo do sukcesu w amerykańskim stylu? Ćwiczenie ma uświadomić, że niezależnie skąd pochodzisz, masz prawo dążyć do tego, by się rozwijać w wybranym przez siebie kierunku. Nie zależy to od koloru skóry, narodowości, kraju pochodzenia, płci, języka, wyznania, poglądów politycznych i innych, pochodzenia społecznego czy majątku.

Załącznik nr 1

chłop pańszczyźniany z Galicji (1840)	młody Brazylijczyk z faveli (2010)
robotnik fabryki włókienniczej w Łodzi (1880)	9-letnia dziewczynka z Afganistanu (2010)
córka bogatego mieszczanina (1880)	rolnik w Korei Północnej (2010)
królowna polska (1500)	polska Żydówka (1942)

Załącznik nr 2

Sagun z Nigerii	Oliver z Wielkiej Brytanii	Akiko z Japonii	Nandita z Indii
Narek z Armenii	Mohamed z Maroka	Tania z Brazylii	Tsitsi z Zimbabwe
Noel z Filipin	Enzo z Francji	Elif z Turcji	Mirana z Madagaskaru
William z Australii	Daniel z Jamajki	Li z Chin	Emma z Kanady
Michel z Haiti	Ivan z Białorusi	Ruby z Nowej Zelandii	Camila z Urugwaju
Didier z Senegalu	Odval z Mongolii	Ana z Chile	Jana z Jordanii
Lasse ze Szwecji	Santino z Argentyny	Mariem z Zach. Sahary	Zahra z Iranu
Krzysztof z Polski	Omar z Pakistanu	Radka z Czech	Aya z Libii
Ahmad z Izraela	Adam z Malezji	Olga z Rosji	Catalina z Chile

Załącznik nr 3 - Generacje praw człowieka

prawa I generacji	prawa II generacji	prawa III generacji
<ul style="list-style-type: none">• prawo do życia• wolność osobista• prawo do prywatności• prawo do posiadania własności• równość wobec prawa• prawo do sądu• wolność słowa• wolność wyznania i przekonań• prawo do udziału w wyborach• wolność stowarzyszeń i zgromadzeń	<ul style="list-style-type: none">• prawo do oświaty• prawo do opieki zdrowotnej• prawo do zabezpieczenia socjalnego• prawo do pracy• prawo do urlopu• prawo do opieki nad matką i dzieckiem• prawo do korzystania z dóbr kultury	<ul style="list-style-type: none">• prawo do rozwoju• prawo do pokoju• prawo do zdrowego środowiska naturalnego• prawo do wspólnego dziedzictwa ludzkości• prawo do pomocy humanitarnej• prawo do informacji

Plakat z prawami dziecka i rękami

Materiały:

duży arkusz brystolu (np. formatu A1) w dowolnym kolorze, opcjonalnie wydrukowany napis z załącznika, ponadto dla każdego dziecka: jedna kartka bloku rysunkowego oraz ołówek, nożyczki, farby i pędzle lub pastele.

Zaproponuj dzieciom wykonanie pięknego, wspólnego plakatu promującego wiedzę o prawach dziecka i prawach człowieka. Wyjaśnij, że efekt pracy będzie wspólnym dziełem wszystkich dzieci, tak jak przestrzeganie praw zależy od zaangażowania wszystkich ludzi. Co prawda prawa człowieka i dziecka regulują stosunki człowieka i państwa, ale to my, jako społeczeństwo, możemy wpływać na to czy idee zawarte w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka będą realizowane w naszym życiu. Każdy z nas wprowadzając w życie idee równości, sprawiedliwości, solidarności, braterstwa (i siostrzeństwa), tolerancji, wzajemnego zrozumienia, pokoju jest wzorem dla innych i elementem wspólnoty, w której wszystkim żyje się dobrze. Gdy widzimy, że jakieś prawo jest łamane, wspólnie możemy przeciwdziałać jego łamaniu.

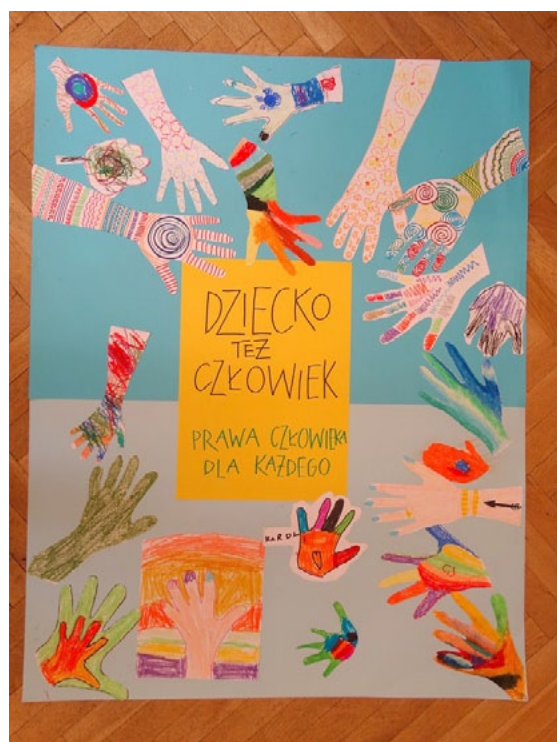
Warto znać prawa człowieka i prawa dziecka. Warto być dobrym człowiekiem, przestrzegać w swoim życiu tych praw i reagować, gdy widzimy, że są łamane w stosunku do jakiegokolwiek osoby.

Wspólnie wybierzcie hasło, które umieścicie na plakacie. Następnie rozdaj ołówki, kartki i poproś uczniów, aby odrysowali samodzielnie lub w parach, jeśli tak będzie wygodnie, swoją rękę lub obie ręce (nie samą dłoń, ale jak najdłuższy kawałek przedramienia). Następnie poproś o pokolorowanie ręki, pomalowanie jej we wzorki, tak by każda była inna – tak jak inni są ludzie na świecie. Ręce należy wyciąć, można to zrobić przed kolorowaniem lub po, tak jak dzieciom będzie wygodniej. Gdy wszystkie ręce będą już gotowe, przyklejamy je na wspólnym plakacie.

Do wykonania podobnych plakatów możecie zachęcić inne klasy i na szkolnym korytarzu urządzić galerię praw człowieka i dziecka.

Przykładowe hasła:

- Wolność jest możliwa tylko pomiędzy równymi sobie. (Hannah Arendt)
- Jeśli nie reagujesz w sytuacjach niesprawiedliwości, wybierasz stronę prześladowcy. Jeśli stoń postawi stopę na ogonie myszy i mówisz, że jesteś neutralny, mysz nie doceni twojej neutralności. (Desmond Tutu)
- Każdy inny, wszyscy równi.
- Prawa człowieka dla wszystkich.
- Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi pod względem swej godności i swych praw.
- Każdy człowiek ma prawa i wolności bez względu na kolor skóry, płeć, język, wyznanie, poglądy, narodowość, pochodzenie, majątek.

Zdjęcie z tabliczką

Materiały:

aparat fotograficzny (może być w smartfonie), mała tablica suchościeralna formatu A4- A3 i mazaki suchościeralne. Tablicę suchościeralną można wykonać samodzielnie. Na białej lub jasnej kartce brystolu narysować kolorową ramkę, a następnie zalaminować i gotowe. Po zalaminowanej kartce można pisać suchościeralnymi mazakami jak po tablicy. By tabliczka była sztywniejsza można ją od tyłu podkleić dodatkowo tekturą.

Zaproponuj dzieciom wykonanie galerii zdjęć na temat praw człowieka i praw dziecka, którą możecie zamieścić na stronie internetowej szkoły. Takie zdjęcia będą wspianą pamiątką ze szkoły na przyszłość. Jeśli nie masz zgody wszystkich rodziców na wykorzystanie wizerunku, przedstaw im pomysł galerii praw i poproś o jednostkową zgodę na udział dziecka w projekcie. O ile pracujesz ze starszymi dziećmi, zdaj się na ich umiejętności fotograficzne i informatyczne. Niech same robią zdjęcia i stworzą galerię w internecie.

Poproś, aby wybranego dnia dzieci ubrały się tak, jak chciałby wyglądać na zdjęciu. Zadbajcie o ładne tło do zdjęcia oraz odpowiednie światło. Zdjęcia możecie zrobić podczas ładnej pogody na boisku przy dziennym świetle.

Wspólnie wybierzcie prawa, które chcielibyście zaprezentować na zdjęciach. Na górze tabliczki zapisz: „Mam prawo do”, a następnie kolejno, każde z dzieci zapisuje poniżej wybrane przez siebie prawo i pozuje do zdjęcia. Każdemu dziecku zrób kilka zdjęć, żeby mieć pewność, że wszyscy wyszli dobrze.

Zrób selekcję zdjęć. Jeśli macie pieniądze, możecie je wydrukować, czy zrobić odbitki w punkcie fotograficznym i wywiesić w szkolnej gazetce. Jeśli nie, możecie ograniczyć się do przygotowania galerii na stronie szkoły lub na klasowym blogu. Zachęć uczniów, by razem z rodzicami i dziadkami obejrzeli wspólnie zdjęcia i porozmawiali o prawach człowieka i dziecka.

Książki o prawach dziecka i prawach człowieka dla dzieci i dla dorosłych

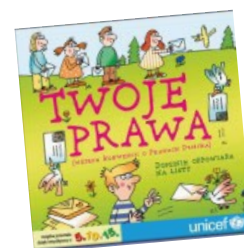
- 12 ważnych praw. Polscy autorzy o prawach dzieci, wyd. Centrum Edukacji Dziecięcej 2015.

- Grzegorz Kasdepke, *Mam prawo, czyli niemal wszystko, co powinniście wiedzieć o prawach dziecka, a nie macie kogo zapytać*, National Geographic 2007.

- Małgorzata Węgrzecka, Iwona Zabielska-Stadnik, *Masz prawa, człowieku. Picture Book na podstawie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, Tamaryn 2014.

- Anna Czerwińska-Rydel, Renata Piątkowska, *Moje prawa. Ważna sprawa*, Literatura 2014.

- Joanna Olech i Edgar Bąka, *Mam prawo i nie zawaham się go użyć!*, Wytwórnia 2014.

- Joanna Krzyżanek, *Dzieciaki z ulicy Tulipanowej, czyli prawa Małych i Dużych*, Jedność 2015.

- Twoje Prawa, UNICEF, <https://www.unicef.pl/Wspolpraca-ze-szkolami/Materialy-dydaktyczne/Prawa-dziecka>

- Pernilla Stalfelt, *Twoje prawa – ważna sprawa*, Czarna Owieczka 2011.

- *Wszyscy ludzie rodzą się wolni. Ilustrowana Powszechna Deklaracja Praw Człowieka*, Arkady we współpracy z AI, Warszawa 2009.

- Artur Maciak, *Nic o nas bez nas. Dzieci i ich prawa*, Wydawnictwo IBIS, 2018.

- *Każdy człowiek ma prawa. Ilustrowana Deklaracja praw człowieka dla dzieci*. Przygotowana na podstawie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych, pr. zbior., wyd. G+J RBA/National Geographic, 2009.

- *Kompasik: edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi*, red. Nancy Flowers, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2010. (do pobrania ze strony <https://rownosc.info/media/uploads/biblioteka/publikacje/kompasik.pdf>)

- *Kompas: edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą*, Patricka Brander i in., Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2005. (do pobrania ze strony https://rownosc.info/media/uploads/biblioteka/publikacje/kompas_tekst.pdf)

- *Film: Jakie są uniwersalne prawa człowieka?* – Benedetta Berti, <https://ed.ted.com/lessons/what-are-the-universal-human-rights-benedetta-berti>

Kompasik: edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi, red. Nancy Flowers, Warszawa 2010.

<https://rownosc.info/media/uploads/biblioteka/publikacje/kompasik.pdf>

Kompas: edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą, Patricka Brander i in., wyd. Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2005.

https://rownosc.info/media/uploads/biblioteka/publikacje/kompas_tekst.pdf

Wiktor Osiatyński, *Prawa człowieka i ich granice*, Znak, Kraków 2011.

Wiktor Osiatyński, *Wprowadzenie do praw człowieka*.

<http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2016/02/WiktorOsiatynskiWprowadzenieDoPojeciaPrawCzlowieka.pdf>

Laboni Islam, Peel District School Board, Danielle Dominick, *Bringing Children's Rights Alive*, UNICEF Canada 2008.

http://www.unicef.ca/sites/default/files/imce_uploads/UTILITY%20NAV/TEACHERS/RRS/DOCS/Bringing_Childrens_Rights_Alive.pdf

Prawa ucznia w szkole, raport z badań, oprac. Elżbieta Czyż, wyd. Helsińska Fundacja Praw Człowieka.

http://beta.hfhr.pl/wp-content/uploads/2015/10/HFPC_prawa_ucznia_w_szkole.pdf

Ja mam prawo, ty masz prawo, on/ona ma prawo... Wprowadzenie do praw dziecka.

<https://rm.coe.int/168047358e>

Jacek Biały, Izabela Podsiadło-Dacewicz, Małgorzata Łojkowska, Urszula Matek, Piotr Skrzypczak, *Odkryj siłę praw człowieka*, Amnesty International, Warszawa 2010.

<https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/Odkryj-sile-podrecznik.pdf>

Anna Dąbrowska, Dariusz Grzemny, Elżbieta Kielak, Elżbieta Krawczyk, Natalia Pamuła, Piotr Skrzypczak, Hanna Zielińska, *Wszyscy ludzie rodzą się wolni i równi - pakiet materiałów edukacji praw człowieka*, Amnesty International, Warszawa 2017.

<https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/07/Wszyscy-ludzie-rodza-sie-wolni-i-rowni-pakiet-materialow-edukacji-praw-czlowieka.pdf>

Janusz Korczak, *Prawo dziecka do szacunku*, Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2012.

http://brpd.gov.pl/sites/default/files/prawo_dziecka_do_szacunku.pdf

Elżbieta Czyż, *Prawa dziecka*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2002.

http://beta.hfhr.pl/wp-content/uploads/2015/10/HFPC_prawa_dziecka.pdf

Katarzyna Gawlicz, Barbara Röhrborn, *Edukacja przedszkolna: pytanie o demokrację*, Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2014.

http://brpd.gov.pl/sites/default/files/edukacja_przedszkolna.pdf

Pakiet edukacyjny na Międzynarodowy Dzień Praw Dziecka jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Ośrodka Działań Ekologicznych „Źródła”. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2018. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

polska pomoc
www.polskapomoc.gov.pl

www.zrodla.org

Opracowała: Gosia Świderek
Redakcja językowa: Marta Zdanowska
Ilustracje i skład: Magdalena Krzywkowska

Fotografia na okładce: Thomas Young, CC0

Pakiet edukacyjny powstał w ramach projektu „Źródła skutecznej edukacji globalnej”, realizowanego przez Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, a współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2018 r.